

**Tarımsal Ekonomi ve Politika
Geliştirme Enstitüsü**

**Durum Tahmin
SÜT VE SÜT ÜRÜNLERİ
2021**

**TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ
TEPGE**

**Durum Tahmin Raporu
SÜT VE SÜT ÜRÜNLERİ
2021**

Hazırlayan

Dr. Zeliha YASAN ATASEVEN

Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü Müdürlüğü
zeliha.yasanataseven@tarimorman.gov.tr

TEPGE YAYIN NO: 331
ISBN: 978-605-7599-70-4

© TEPGE
Her Hakkı Saklıdır.

HAZİRAN/2021

İletişim:
Tarım ve Orman Bakanlığı
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı, 06800,
Çankaya/ANKARA

Telefon: 0312 287 5833
Faks: 0312 287 5854

Bu rapor TEPGE'nin izni olmadan kısmen veya tamamen basılamaz, çoğaltılamaz veya elektronik ortama taşınamaz. Raporun bilimsel ve hukukî sorumluluğu yazara aittir.

Kapak sayfasında kullanılan fotoğraf Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından düzenlenen “2018 yılı Tarım ve İnsan Fotoğraf Yarışması” na aittir.
(<http://www.tarimormaninsan.com/img/9-tarim-ve-insan-fotograf-yarismasi/genel/ikincilik-odulu-irfan-cimen.jpg>)

ÖNSÖZ

Enstitümüz araştırmacıları tarafından hazırlanan “Durum ve Tahmin” raporları; bir yandan temel bilgi ve veri tabanı oluşturulmasını sağlarken, diğer yandan da sektördeki gelişmeleri yakından izleyerek sektör paydaşlarını bu gelişmelerden zamanında ve doğru bir şekilde haberdar ederek bilgilendirmeyi amaçlamaktadır.

Gıda üretimi son yıllarda değeri daha da artan stratejik bir öneme sahiptir. Kaliteli, sağlıklı ve yeter miktarda gıda tüketimi bireyler ve ülkeler açısından önemlidir. Özellikle hayvansal ürünler içerisinde süt ve süt ürünlerinin tüketimi sağlıklı ve dengeli beslenme için vazgeçilmezdir. Gıda üretiminin sağlıklı ve sürdürülebilir bir biçimde yapılabilmesi için dünya ve Türkiye’deki gelişmelerin izlenmesi gerekmektedir. Süt ve süt ürünlerinde de bu ihtiyaca cevap verebilmek amacıyla Durum ve Tahmin Raporu hazırlanmaktadır.

Raporda dünya ve Türkiye’de; bir önceki yıla ait üretim, kullanım, ihracat, ithalat, yılsonu stokları ve fiyatlarında ortaya çıkan gerçekleşmeler “Durum”; içinde bulunulan yıla ait gerçekleşen fakat tam netleşmeyen gelişmeler ise “Tahmin” adı altında sistematik olarak incelenmektedir.

Raporu hazırlayan Sayın Dr. Zeliha YASAN ATASEVEN’e emeklerinden dolayı teşekkür eder, raporun sektör paydaşlarına faydalı olmasını dilerim.

Mehmet Cihad KAYA

Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	1
DÜNYADA DURUM: 2020.....	3
Dünya Sığır Varlığı.....	3
Süt.....	4
Peynir.....	7
Süt Tozu.....	8
Tereyağı.....	11
DÜNYA TAHMİN: 2021.....	14
TÜRKİYE’DE DURUM: 2020.....	17
Süt.....	17
İçme Sütü.....	19
Peynir.....	20
Süt Tozu.....	21
Yoğurt, Ayran, Kefir.....	22
Tereyağı.....	23
TÜRKİYE’DE TAHMİN: 2021.....	25
KAYNAKÇA.....	26
EK TABLOLAR.....	27

TABLolar

Tablo 1. Dünya Sığır Varlığı (Bin Baş).....	4
Tablo 2. Dünya Toplam Süt Arz Kullanım ve Ticareti (Bin Ton).....	4
Tablo 3. Bazı Ülkelerde Kişi Başı Süt Tüketimi (Lt/Kişi/Yıl).....	6
Tablo 4. Dünya Toplam Peynir Arz Kullanım ve Ticareti (Bin Ton).....	7
Tablo 5. Bazı Ülkelerde Kişi Başına Peynir Tüketimi (Kg/Kişi/Yıl).....	8
Tablo 6. Dünya Yağlı Süt Tozu Arz Kullanım ve Ticareti (Bin Ton).....	9
Tablo 7. Dünya Yağsız Süt Tozu Arz Kullanım ve Ticareti (Bin Ton).....	10
Tablo 8. Bazı Ülkelerde Kişi Başına Yağlı Süt Tozu Tüketimi (Kg/Kişi/Yıl).....	11
Tablo 10. Dünya Tereyağı Arz Kullanım ve Ticareti (Bin Ton).....	12
Tablo 11. Bazı Ülkelerde Kişi Başına Tereyağı Tüketimi (Kg/Kişi/Yıl).....	13
Tablo 12. Türkiye Süt Üretimi ve Sağılan Hayvan Sayısı.....	17
Tablo 13. Süt Girdi Pariteleri.....	18
Tablo 14. Türkiye İçme Sütü Arz ve Kullanımı (Ton).....	19
Tablo 15. Türkiye Peynir Arz ve Kullanımı (Ton).....	20
Tablo 16. Türkiye Süt Tozu Arz ve Kullanımı (Ton).....	22
Tablo 17. Türkiye Yoğurt Arz ve Kullanımı (Ton).....	23
Tablo 18. Türkiye Tereyağı Arz ve Kullanımı (Ton).....	23
Ek Tablo 1. Ülkelere Göre Süt Üretimi: 2016-2020 (Bin Ton).....	27
Ek Tablo 2. Dünya İçme Sütü Üretimi: 2016-2020 (Bin Ton).....	28
Ek Tablo 3. Dünya Peynir Üretimi: 2016-2020 (Bin Ton).....	29
Ek Tablo 4. Dünya Yağsız Süt Tozu Üretimi: 2016-2020 (Bin Ton).....	30
Ek Tablo 5. Dünya Yağlı Süt Tozu Üretimi: 2016-2020 (Bin Ton).....	30
Ek Tablo 6. Dünya Tereyağı Üretimi:2016-2020 (Bin Ton).....	31
Ek Tablo 7. Dünya Tereyağı İhracatı: 2016-2020 (Bin Ton).....	31
Ek Tablo 8. Dünya Peynir İhracatı: 2016-2020 (Bin Ton).....	32
Ek Tablo 9. Dünya Yağsız Süt Tozu İhracatı: 2016-2020 (Bin Ton).....	32
Ek Tablo 10. Dünya Yağlı Süt Tozu İhracatı: 2016-2020 (Bin Ton).....	33
Ek Tablo 11. Dünya Tereyağı İthalatı: 2016-2020 (Bin Ton).....	33
Ek Tablo 12. Dünya Peynir İthalatı: 2016-2020 (Bin Ton).....	34
Ek Tablo 13. Dünya Yağsız Süt Tozu İthalatı: 2016-2020 (Bin Ton).....	34
Ek Tablo 14. Dünya Yağlı Süt Tozu İthalatı: 2016-2020 (Bin Ton).....	35
Ek Tablo 15. Türkiye Cins ve Irklara Göre Sağılan Hayvan Sayısı: 2015-2019 (Baş).....	35
Ek Tablo 16. Türkiye Cins ve Irklara Göre Süt Üretimi: 2015-2019 (Ton).....	35
Ek Tablo 17. Türkiye Tereyağı İhracatı: 2016-2020 (KG).....	36
Ek Tablo 18. Türkiye Süt, Krema İhracatı: 2016-2020 (KG).....	37
Ek Tablo 19. Türkiye Süt Tozu İhracatı: 2016-2020 (KG).....	38
Ek Tablo 20. Türkiye Peynir İhracatı: 2016-2020 (KG).....	39
Ek Tablo 21. Türkiye Yoğurt, Ayrar, Kefir İhracatı: 2016-2020 (KG).....	40
Ek Tablo 22. Türkiye'de Süt Ürünleri İthalatı (Ton).....	41
Ek Tablo 23. Süt ve Süt Ürünleri Ortalama Tüketici Fiyatları (TL/Kg).....	41

ŞEKİLLER

Şekil 1. Dünya Toplam Süt Arzı.....	5
Şekil 2. Dünya Toplam Süt Kullanımı.....	5
Şekil 3. AB ve ABD Süt Üretici Fiyatları.....	6
Şekil 4. Dünya Toplam Peynir Arzı.....	8
Şekil 5. Dünya Toplam Peynir Kullanımı.....	8
Şekil 6. Dünya Toplam Yağlı Süt Tozu Arzı.....	9
Şekil 7. Dünya Toplam Yağlı Süt Tozu Kullanımı.....	9
Şekil 8. Dünya Toplam Yağsız Süt Tozu Arzı.....	10
Şekil 9. Dünya Toplam Yağsız Süt Tozu Kullanımı.....	10
Şekil 10. Dünya Süt Tozu Fiyatları.....	11
Şekil 11. Dünya Toplam Tereyağı Arzı.....	12
Şekil 12. Dünya Toplam Tereyağı Kullanımı.....	12
Şekil 13. Dünya Tereyağı Fiyatları.....	13
Şekil 14. Türkiye Sağılan Hayvan Sayısı, Verim ve Üretim Miktarı.....	18
Şekil 15. Türkiye Toplam İçme Sütü Arzı.....	20
Şekil 16. Türkiye Toplam İçme Sütü Kullanımı.....	20
Şekil 17. Türkiye Toplam Peynir Arzı.....	21
Şekil 18. Türkiye Toplam Peynir Kullanımı.....	21
Şekil 19. Türkiye Toplam Süt Tozu Arzı.....	22
Şekil 20. Türkiye Toplam Süt Tozu Kullanımı.....	22
Şekil 21. Türkiye Toplam Yoğurt, Ayran, Kefir Arzı.....	23
Şekil 22. Türkiye Toplam Yoğurt, Ayran, Kefir Kullanımı.....	23
Şekil 23. Türkiye Toplam Tereyağı Arzı.....	24
Şekil 24. Türkiye Toplam Tereyağı Kullanımı.....	24

ÖZET***DÜNYADA DURUM:2020***

Dünya sığır varlığı 2020 yılında bir önceki yıla göre %0,52 oranında artarak 1,3 milyar baş olmuştur. Dünya sığır ihracatı 2020 yılında %7,5 oranında azalış göstererek 5,2

milyon baş olarak gerçekleşmiştir. Dünya sığır ithalatı ise bir önceki yıla göre %13,3 oranında artarak 3,0 milyon baş olmuştur.

Süt

Dünya toplam çiğ süt üretimi 2020 yılında bir önceki yıla göre %1,3 oranında artarak yaklaşık 875 milyon tona ulaşmıştır. 2020 yılında dünya süt ithalatı süt üretimindeki

artışa bağlı olarak %3,7 oranında artarak 1,5 milyon ton, dünya süt ihracatı % 1,4 oranında artarak 1,9 milyon tona ulaşmıştır.

Peynir

Dünya toplam peynir üretimi, 2020 yılında bir önceki yıla göre %1,24 oranında artarak yaklaşık 24 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. 2020 yılında bir önceki yıla göre küresel

peynir ithalatı %1,8 oranında artarak 2,6 milyon tona, peynir ihracatı ise %1,74 oranında artarak 2,7 milyon tona ulaşmıştır.

Süt tozu

Dünya yağlı süt tozu (WMP) üretim miktarı 2020 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık %1,7 oranında artarak 5,7 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Dünya ihracatına konu olan yağlı süt tozu miktarı 2020 yılında bir önceki yıla göre %1,1 oranında artarak geçmiş iki yıldaki azalmanın ardından yaklaşık 2,5 milyon tona çıkmıştır. Dünya yağlı süt tozu ithalatı 2020 yılında bir önceki yıla göre %1,1 oranında artarak 2,5 milyon ton olarak

hesaplanmıştır. Dünya yağsız süt tozu (SMP) üretim miktarı 2020 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık %0,9 oranında artarak 4,7 milyon ton olmuştur. İki yıllık artışların ardından, dünya SMP ihracatı 2020 yılında bir önceki yıla göre %1,3 artış yaşayarak 2,5 milyon tona yükselmiştir. Dünya yağsız süt tozu ithalatı 2020 yılında bir önceki yıla göre %1,3 oranında artarak 2,5 milyon ton olarak hesaplanmıştır.

Tereyağı

Dünya genelinde 2020 yılında bir önceki yıla göre %1,8 oranında artış göstererek ortalama 12 milyon ton tereyağı üretimi gerçekleştirilmiştir. Küresel tereyağı ihracatı

2020'de %2,4 artarak toplam 951 bin ton hacme sahip olmuştur. 2020 yılında dünya tereyağı ithalatı bir önceki yıla göre %2,5 oranında artarak 899 bin ton olmuştur.

TÜRKİYE'DE DURUM:2020

Türkiye'de süt üretimi 2019 yılında bir önceki yıla göre %3,8 oranında artmış ve yaklaşık 23 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Türkiye'de sağılan hayvan varlığı her yıl düzenli bir artış

göstermekle beraber 2019 yılında bir önceki yıla göre %4,6 artarak 31,9 milyon baş olmuştur.

İçme sütü

Türkiye'de içme sütü üretim miktarı 2020 yılında bir önceki yıla göre %5,1 azalış oranıyla 1,61 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. 2020 yılında toplam arz bir önceki yıla göre %5,1 oranında artarak 1,61

milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Türkiye'de süt ihracatı (dış ticarete konu olan süt ve krema) 2020 yılında bir önceki yıla göre %31,1 oranında azalarak 26 bin ton olarak hesaplanmıştır.

Peynir

Türkiye toplam peynir üretimi 2020 yılında bir önceki yıla göre %9,7 artarak 767 bin ton, toplam arz ise %8,4 artış oranıyla 774 bin ton

olarak hesaplanmıştır. 2020 yılında bir önceki yıla göre peynir ihracatı %2,2 oranında düşerek 49 bin ton olarak gerçekleşmiştir.

Süt tozu

Süt tozu üretimi 2020 yılında bir önceki yıla göre %3,6 oranında azalarak 105 bin ton toplam süt tozu üretilmiştir. Ticarete konu olan yağsız süt tozu üretimi aynı dönemde %4,4 oranında artarak 69,5 bin ton olurken, bir önceki yıla göre %3,1 oranında artış

yaşayarak yağlı süt tozu üretimi 35,6 bin ton olmuştur. 2020 yılında yağsız süt tozu ihracatı bir önceki yıla göre %56,3 oranında azalarak 18 bin tona, ithalat ise %78,9 oranında artarak 127 tona ulaşmıştır.

Yoğurt, Ayran, Kefir

Türkiye yoğurt, ayran, kefir toplam üretim miktarları 2020 yılında bir önceki yıla göre %7,2 oranında azalarak 1,70 milyon ton olmuştur. Dış ticaretine bakıldığında ise

yoğurt, ayran, kefir toplam ihracatında 2020 yılında bir önceki yıla göre %13,9 oranında azalış gözlenerek ihracat miktarı 5,9 bin ton olarak hesaplanmıştır.

Tereyağı

Tereyağı üretimi, 2020 yılında %6,7 oranında artış göstererek 78,6 bin ton, tereyağı ithalatında 2019 yılına göre %15,8 oranında

azalış yaşanarak 8,2 bin ton ithalat miktarı hesaplanmıştır.

DÜNYADA DURUM: 2020

2020 yılında COVID-19 pandemi nedeniyle yaşanan kısıtlamalar ve sıkıntıların hem küresel hem de bölgesel olarak ekonomik etkileri olmuştur. COVID-19 etkisiyle süt üretimi, tedariki ve dağıtımındaki pazar aksamalarına rağmen önceki beklentilerin aksine, 2020 yılında süt üretimi bir önceki yıla göre %1,3 oranında artarak yaklaşık 874 milyon tona ulaşmıştır. COVID-19 kısıtlamaları sırasında, dünya genelinde köy kooperatifleri ve organizasyonlar süt toplama işlemlerini aksatmadan devam ettirirken, süt ürünleri işleme tesisleri de süt ürünleri üretimini artırmaya devam etmiştir. 2020

yılında bir önceki yıla göre dünya yağlı süt tozu (WMP) üretim miktarı yaklaşık %1,7 oranında artarak 5,7 milyon ton, yağsız süt tozu (SMP) üretim miktarı yaklaşık %0,9 oranında artarak 4,7 milyon ton olmuştur. Dünya toplam peynir üretimi, özellikle çiğ süt arzında yaşanan artışın sonucu olarak üretimi artan AB'nin etkisiyle, 2020 yılında bir önceki yıla göre %1,2 oranında artarak yaklaşık 24 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. COVID-19 sonrası ithalatçı ve ihracatçı ülkelerin ekonomik faaliyetlerinin yeniden canlanmasıyla 2020 yılında dünya süt ürünleri ticaretinde genel olarak artış yaşanmıştır.

Dünya Sığır Varlığı

Hayvancılık günümüzde gerek insan sağlığı gerekse ülke ekonomisi açısından önemli sektörlerden biridir. Bu nedenle hayvancılık özellikle büyükbaş hayvancılık stratejik bir sektör olarak ele alınmalıdır. Dünyada 300 den fazla sığır ırkı bulunmaktadır. Bu ırkların çoğunun verimleri oldukça yüksektir. Sığırlar, yetiştirildikleri bölgelere, sağlanan çevreye ve taşıdığı genotip yapısına göre verim olarak farklı özellikler gösterirler. Dünya hayvan varlığı sayısında yıllar içerisinde artış azalış dalgalanmalarına rağmen genel sektörel eğilim hayvan sayısının artışı yönündedir. Dünyada sığır varlığı 2020 yılında bir önceki yıla göre %0,52 oranında artarak 1,3 milyar

baş olmuştur (Tablo 1). En fazla sığır (%41,6) Asya kıtasında bulunmaktadır. Dünya sığır ihracatı 2020 yılında %7,5 oranında azalış göstererek 5,2 milyon baş olarak gerçekleşmiştir. Dünya sığır tedarikçileri arasında ilk sırada 372,5 milyon baş ile pazarın %29'una sahip olan Hindistan yer almaktadır. Hindistan'ı 295,6 milyon baş (%23,0) ile Brezilya ve 143,5 milyon baş ile (%11,2) Çin takip etmektedir. Dünya sığır ithalatı ise bir önceki yıla göre %13,3 oranında artarak 3,02 milyon baş olmuştur. Dünya sığır ithalatının 2,10 milyon baş ile %69,5'ini tek başına ABD gerçekleştirmektedir (Tablo 1).

Tablo 1. Dünya Sığır Varlığı (Bin Baş)

	2017	2018	2019	2020	2021/a
Başlangıç Stokları	968.284	979.441	983.296	988.218	1.002.096
Süt İneği Baş. Stok.	237.442	240.047	241.751	244.469	247.202
Besi Hayvanı Baş. Stok.	205.009	205.861	205.92	206.839	207.516
Hayvan Sayısı Varlığı	289.103	287.743	293.005	294.76	295.388
İthalat	2.433	2.675	3.030	3.022	2.931
Toplam Arz	1.259.820	1.269.859	1.279.331	1.286.000	1.300.415
İhracat	4.843	5.632	5.652	5.227	5.120
Kasaplık İnek	39.105	41.591	44.786	42.841	41.55
Kasaplık Dana	13.538	13.533	10.196	9.774	9.662
Toplam Kesim Hayvanı	232.008	237.513	240.958	232.651	235.389
Kayıplar	43.531	43.418	44.503	46.026	46.672

Kaynak: USDA a/Tahmin, 2021

Süt

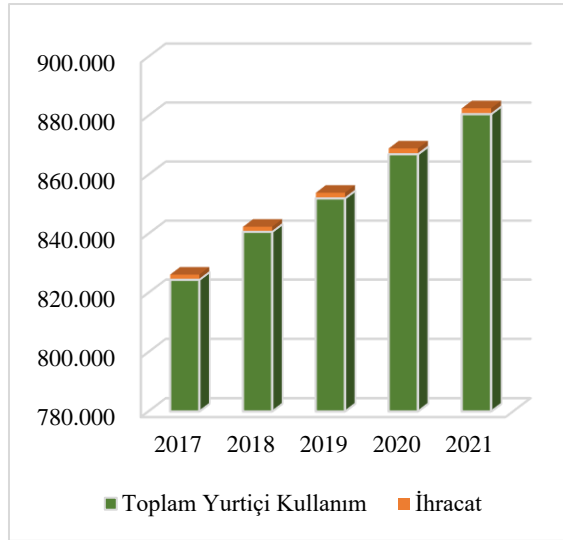
OECD verilerine göre dünya toplam çiğ süt üretimi 2020 yılında bir önceki yıla göre %1,3 oranında artarak yaklaşık 875 milyon tona ulaşmıştır. Üretim artışında en büyük paya sahip ülkeler Hindistan (188 milyon ton), AB (151 milyon ton) ve ABD (99 milyon ton) olmuştur (Ek Tablo 1). Dünya toplam süt üretiminin %81,5'ini inek sütü, %14,6'sını manda sütü, %2,3'ünü keçi sütü ve %1,3'ünü koyun sütü oluşturmaktadır. Dünya süt üretiminde olduğu gibi inek sütü üretiminde de ilk sırayı bir önceki yıla göre %1,2 oranında artarak 165 milyon ton ile Hindistan almaktadır. Avrupa Birliği'nde süt üretimi 2017 yılı itibariyle artmaya başlamıştır. 2017 yılında başlayan süt üretimindeki artış 2018

yılına yansiyarak AB'de ise inek sütü üretimi %0,8 oranında artarak 22 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Birlikteki inek sütü üretimindeki artma eğilimi devam ederek 2019 yılında %0,4 ve 2020 yılında %1,4 artışla 26 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Dünya süt ithalatı 2020 yılında süt üretimindeki artışa bağlı olarak %3,7 oranında artarak 1,5 milyon ton olmuştur. Artan ihracat olanakları ve yeni ticaret anlaşmaları sayesinde, genişleyen küresel arzın özellikle Yeni Zelanda ve AB'den gelen talep doğrultusunda 2020 yılında bir önceki yıla göre ihracat %1,4 oranında artarak 1,9 milyon tona ulaşmıştır.

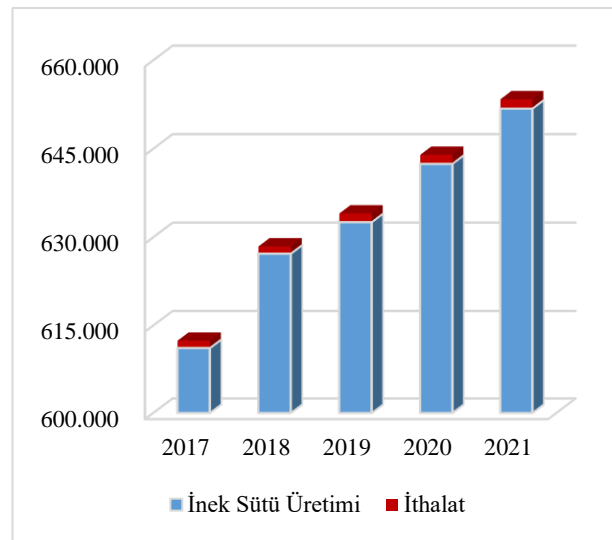
Tablo 2. Dünya Toplam Süt Arz Kullanım ve Ticareti (Bin Ton)

	2017	2018	2019	2020	2021/a
ARZ					
Toplam Süt	823.309	843.974	859.319	874.957	891.492
İnek Sütü Üretimi	611.142	627.25	632.58	642.466	651.823
İthalat	1.256	1.195	1.451	1.505	1.566
Toplam Arz	826.170	842.392	853.923	868.899	882.526
KULLANIM					
Toplam Yurtiçi Kullanım	824.414	840.665	852.005	866.955	880.563
İhracat	1.756	1.727	1.918	1.944	1.963
Toplam Kullanım	826.170	842.392	853.923	868.899	882.526

Kaynak: OECD a/Tahmin, 2021

Şekil 1. Dünya Toplam Süt Arzı (Bin Ton)

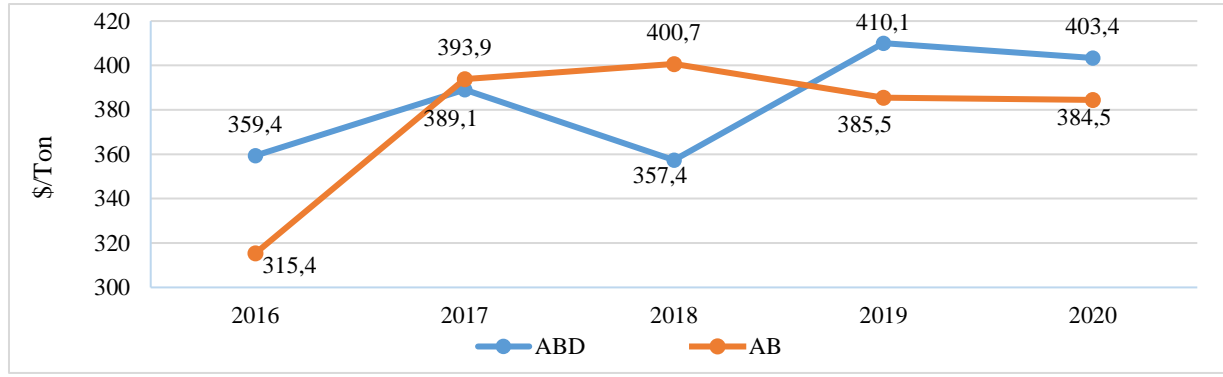

Şekil 2. Dünya Toplam Süt Kullanımı (Bin Ton)

Dünya Süt Fiyatları Arttı

Genel olarak dünya genelinde yaşanan süt üretimindeki dalgalanmalar çiğ süt fiyatına da yansımıştır. FAO Süt Ürünleri Fiyat Endeksi ile ölçülen uluslararası süt ürünleri fiyatları, büyük ölçüde lojistik darboğazlar, azalan gıda hizmetleri satışları ve pazar belirsizliğinin neden olduğu küresel ithalat talebindeki düşüş nedeniyle 2020 Şubat ve Mayıs ayları arasında düşüş yaşamıştır. Bununla birlikte, süt fiyatları Mayıs ayı itibariyle artmaya başlamış ve endeksi Ekim ayında ilk kez çoğunlukla Çin'den gelen kalıcı ithalat talebi, petrole bağımlı bazı ülkelerdeki ithalatın canlanması ve iç talepteki artışla desteklenen pandemi öncesi seviyenin biraz üzerine itmiştir. FAO Süt Ürünleri Fiyat Endeksi Ekim'de ortalama 104,4 puan ile Eylül'e göre 2,2 puan (% 2,2) artarak endeksi geçen yılın aynı ayına göre 3,6 puan (% 3,5) değerinin üzerine çıkarmıştır. Bu dönemdeki yükselişin başlıca nedenleri arasında Okyanusya'dan sınırlı ihracat karşısında güçlü küresel ithalat talebinin olması, kuru hava koşulları sebebiyle Okyanusya, özellikle Avustralya'da otlakların kuruması ile

kalitesinin düşmesi ve su kıtlığı, Avrupa'da aşırı derecede yüksek sıcaklık yaşanması nedeniyle mera kalitesinin düşmesi ve hayvan yeminin yetersiz olması sayılabilir. Buna karşın yılsonu itibari ile Avrupa Birliği'nde, yaz aylarında kuru hava koşulları nedeniyle süt üretiminde yaşanan azalma yavaş da olsa artışa geçmiştir. Süt üretimindeki artış fiyata yansiyarak AB'de çiğ süt üretici ortalama fiyatları bir önceki yıla oranla %1,6 azalış ile 384,5 \$/ton olarak gerçekleşmiştir. Brezilya'da ise artan süt hayvanı sayısı ve istikrarlı süt fiyatları süt üretimindeki artışı desteklemiştir. Buna karşılık, kuru hava nedeniyle Avustralya ve Kolombiya'da üretim düşerken, Arjantin'de artan yem maliyetleri ve azalan tüketici talebi üretimi azaltmıştır. Özellikle Amerika Birleşik Devletleri, Arjantin ve Şili'de Eylül ayından bu yana ortalama uluslararası süt fiyatlarında kısmi artış yaşanmıştır. ABD'de genel olarak sektörde yaşanan sıkıntılar nedeniyle süt fiyatları 2020 yılında bir önceki yıla göre %2,6 oranında artarak 403,4 \$/ton olarak gerçekleşmiştir.

Şekil 3. ABD ve AB Süt Üretici Fiyatları
Kaynak: DAIRYCO, USDA, 2021

Kişi Başı Süt Tüketimi

FAO'ya göre süt ürünleri yelpazesi, beslenme alışkanlıklarına, mevcut süt işleme teknolojilerine, pazar talebine ve sosyal ve kültürel koşullara bağlı olarak bölgeden bölgeye ve aynı bölgedeki ülkeler arasında önemli ölçüde farklılık göstermektedir. Kişi başına süt ve süt ürünleri tüketimi gelişmiş ülkelerde daha yüksek olmakla birlikte, birçok gelişmekte olan ülkelerde de tüketim miktarı artmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde süt ve süt ürünlerine olan talep, artan gelir, nüfus artışı, şehirleşme ve beslenme alışkanlıklarına bağlı olarak artış yaşanmaktadır. Bu artış eğilimi Doğu ve Güneydoğu Asya'da özellikle Çin, Endonezya ve Vietnam gibi yüksek nüfuslu ülkelerde belirgindir. Dünyada en çok tüketilen süt ürünü çiğ süttür. Geleneksel olarak, şehir merkezlerinde çiğ süte ve kırsal

alanlarda ise fermente süte talep vardır. Avrupa ve Kuzey Amerika'da, taze süt ürünlerine yönelik kişi başına toplam talep azalmaktadır, ancak talebin bileşimi son birkaç yıldır tam yağlı inek sütüne ve kremaya doğru yönelmektedir. Bu yönelimin sebebi olarak, yağlı süt tüketiminin sağlık üzerine olumlu etkilerine yönelik yapılan çalışmaların yanı sıra daha az işlenmiş gıdalar için artan tüketici talebinden kaynaklandığı söylenebilir. Kişi başına süt tüketiminde 2020 yılında bir önceki yıla göre genel olarak iniş ve çıkışların olduğu görülmektedir. 2020 yılında AB'de %0,3 oranında azalış ile 87,6 lt/kişi, Rusya'da %0,5 oranında azalış ile 110,1 lt/kişi, ABD'de %1,2 oranında azalış ile 69,5 lt/kişi ve Çin'de %1,7 artış ile 22,7 lt/kişi süt tüketimi gerçekleşmiştir.

Tablo 3. Bazı Ülkelerde Kişi Başı Süt Tüketimi (Lt/Kişi/Yıl)

	2016	2017	2018	2019	2020
Rusya	111,0	111,8	111,1	110,7	110,1
AB	88,8	88,5	88,2	87,9	87,6
Kanada	80,5	78,7	78,4	78,0	77,7
ABD	73,8	72,2	71,3	70,4	69,5
Y. Zelanda	50,5	51,1	51,1	51,1	51,0
Çin	20,6	20,1	22,1	22,3	22,7

Kaynak: OECD, 2021

Peynir

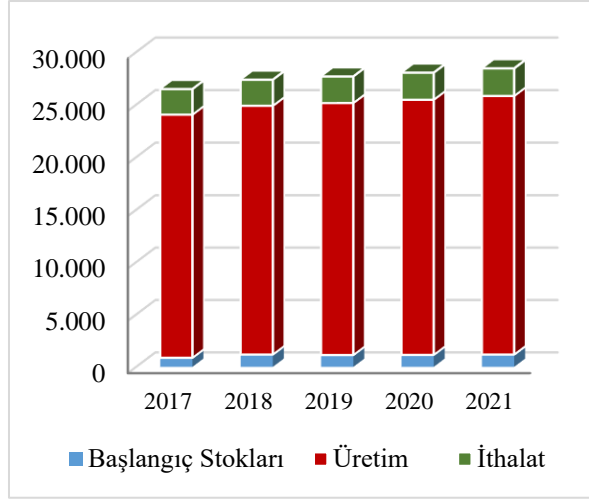
Dünya toplam peynir üretimi, özellikle çiğ süt arzında yaşanan artışın sonucu olarak üretimi artan AB'nin etkisiyle, 2020 yılında bir önceki yıla göre %1,24 oranında artarak yaklaşık 24 milyon ton olarak gerçekleşmiştir (Tablo 4). IDF dünya toplam peynir üretiminde işlem görmüş peynir üretim miktarını hesaplamaya dahil etmezken, yalnızca toplam peynir üretiminin %90'ını temsil eden inek sütünden elde edilmiş peynirleri ele almış; manda, keçi ve koyun sütlerinden elde edilen peynirler ile ev yapımı olan ve çiftlikte hane içinde tüketilen peynir miktarını yine hesaplamalarına dahil etmemiştir. Dünyanın en büyük peynir üreticileri, çiğ süt üretiminin büyük bir kısmını peynir üretimine aktaran ve dünya toplam peynir üretiminin %44,3'ünü temsil eden AB ile dünya toplam peynir üretiminin %22,7'sini temsil eden ABD'dir. AB'de peynir üretimi 2020 yılında bir önceki yıla göre %1,1 oranında artarak 10,8 milyon ton, aynı yıl ABD'de üretim bir önceki yıla göre %0,93 artarak 5,5 milyon ton olarak gerçekleşmiştir (Ek Tablo 3). Türkiye'nin de dahil olduğu Brezilya ve Rusya gibi diğer önemli peynir üreticisi olan ülkelerde ise 2020 yılı peynir üretimi 600-800 bin ton aralığında gerçekleşmiştir. Küresel peynir ithalatı 2020 yılında bir önceki yıla göre %1,8 oranında artarak 2,6 milyon tona ulaşmıştır (Ek Tablo 12). İthalat talebinde artış gözlenerek başta

Rusya, ABD, Suudi Arabistan ve Kore olmak üzere birçok peynir ithal eden ülkede artış yaşanmıştır. 2020 yılında bir önceki yıla göre peynir ithalatı Rusya'da %1,1 artarak 267 bin ton, ABD'de %6,3 artarak 193 bin ton olarak gerçekleşmiştir. 2013 ile 2015 yılları arasındaki düşüşlerin ardından, Rusya'nın peynir ithalatı %1,1 artarak 2020'de 267 bin tona yükselmiştir. Küresel peynir ihracatı 2019'da bir önceki yıla göre %1,7 artışla yaklaşık 2,7 milyon ton olarak gerçekleşmiştir (Ek Tablo 8). Artan tüketici talebinin yanı sıra Avrupa Birliği ile peynir ürünleri için gümrüksüz kota ve coğrafi işaretler içeren yeni ticaret anlaşmasının bu artışa katkıda bulunduğu söylenebilir. 2020'de artan peynir talebinin çoğunu AB (982 bin ton), Yeni Zelanda (377 bin ton) ve ABD (268 bin ton) karşılamıştır. Avrupa Birliği, birçok noktaya daha fazla peynir ihracatı yaparak pazar hakimiyetini daha da sağlamlaştırmış ve pazarın %36,6'sını oluşturmuştur. Yeni ticaret anlaşmaları Japonya, Kanada, Meksika gibi ülkelerde ihracatın genişletilmesine destek sağlamıştır. Amerika Birleşik Devletleri, oldukça çeşitlendirilmiş bir ihracat pazarı yapısından yararlanarak, peynir ihracatını ihraç ettiği diğer ülkelerin yanı sıra Kore Cumhuriyeti, Japonya, Şili, Kanada ve Suudi Arabistan'a genişletmeyi başarmıştır (OECD/FAO 2020).

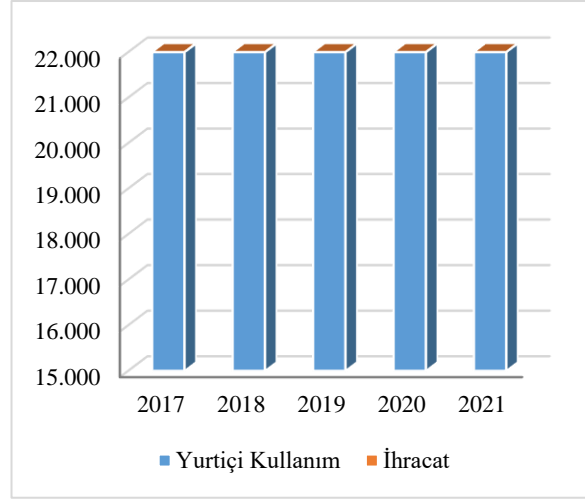
Tablo 4. Dünya Toplam Peynir Arz Kullanım ve Ticareti (Bin Ton)

	2017	2018	2019	2020	2021/a
ARZ					
Başlangıç Stokları*	876	1.188	1.136	1.152	1.184
Üretim	23.180	23.713	24.025	24.324	24.653
İthalat	2.433	2.477	2.525	2.571	2.617
Toplam Arz	25.614	26.191	26.550	26.895	27.270
KULLANIM					
Yurtiçi Kullanım	23.041	23.654	23.897	24.181	24.518
İhracat	2.545	2.589	2.637	2.683	2.728
Toplam Kullanım	25.586	26.243	26.534	26.864	27.247
Bitiş Stokları*	1.188	1.136	1.152	1.184	1.207

Kaynak: OECD, * USDA a/Tahmin, 2021

Şekil 4. Dünya Toplam Peynir Arzı (Bin Ton)

Şekil 5. Dünya Toplam Peynir Kullanımı (Bin Ton)

Kişi Başı Peynir Tüketimi

Üretilen sütün büyük bir kısmı tereyağı, peynir, SMP, WMP veya peynir altı suyu tozu gibi ürünlere işlenmektedir. Özellikle peynir doğrudan gıda talebine sahip bir ürün olup 2020 yılında Avrupa ve Kuzey Amerika'da süt ürünleri tüketiminin büyük bir bölümünü

oluşturmuştur. Dünya genelinde 2020 yılında peynir tüketimi artış gösterme eğilimindedir. Kişi başı peynir tüketiminin en fazla olduğu ülkeler arasında ilk sıralarda AB, ABD, Yeni Zelanda ve Kanada yer almaktadır.

Tablo 5. Bazı Ülkelerde Kişi Başı Peynir Tüketimi (Kg/Kişi/Yıl)

	2017	2018	2019	2020	2021
AB	18,6	19,0	19,1	19,3	19,4
ABD	15,7	16,4	16,3	16,3	16,5
Kanada	13,0	13,1	13,1	13,2	13,3
Yeni Zelanda	10,2	10,2	10,2	10,2	10,3
Rusya	6,1	6,2	6,3	6,4	6,6

Kaynak: OECD, 2021

Süt Tozu

Dünya yağlı süt tozu (WMP) üretim miktarı 2020 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık %1,7 oranında artarak 5,7 milyon ton olarak gerçekleşmiştir (Tablo 6). WMP üretiminin %64,5'i Yeni Zelanda, Çin ve AB'de gerçekleşmektedir. 2020 yılında bir önceki yıla göre Yeni Zelanda'da %1,4'lük artışla 1,4 milyon ton, Çin'de %1,0'lük artışla yaklaşık 1,6 milyon ton, AB'de %1,0'lük artışla 757 bin ton WMP üretimi gerçekleşmiştir (Ek Tablo 5). Dünyada ihracatına konu olan yağlı süt tozu miktarı 2020 yılında bir önceki yıla göre %1,1 oranında artarak geçmiş iki yıldaki

azalmanın ardından yaklaşık 2,5 milyon tona çıkmıştır. Küresel payın neredeyse %55,4'üne sahip dünyanın en büyük WMP ihracatçısı olan Yeni Zelanda 2020 yılında bir önceki yıla göre %1,4'lük artışla 1,4 milyon ton ihracat gerçekleştirmiştir. WMP ihracat pazarı diğer ihracatçı ülkelerin yanı sıra özellikle Çin, Sri Lanka, Bangladeş, Tayland, Endonezya ve Vietnam gibi ülkelere yayılmıştır. Buna karşılık, 2020 yılında WMP ihracatı Arjantin, Malezya, Suudi Arabistan ve Amerika Birleşik Devletleri'nde daralma göstermiştir. Arjantin örneğinde, 2017'de ihracattaki

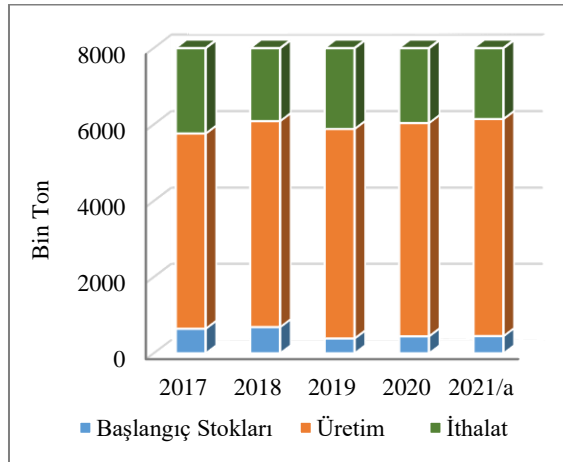
toparlanma (136 bin ton), büyüme ivmesinin sürdürülebilirliği konusunda iyimserliğe yol açmıştır. Dünya yağlı süt tozu ithalatı 2020 yılında bir önceki yıla göre %1,1 oranında artarak 2,5 milyon ton olarak hesaplanmıştır. Çin WMP %19,8'lik pay ile dünya WMP ithalatında ilk sırada yer almaktadır. Çin'de süt ürünleri ithalatı talebi, genişlemeyen ulusal süt üretimi ve artan tüketici talebi doğrultusunda 2016'dan bu yana istikrarlı bir

şekilde artarak 2020 yılında 448 bin ton WMP ithal edilmiştir. Rusya, ana tedarikçi Belarus'dan WMP ithal etmeye devam ederken, Uruguay, Yeni Zelanda, Arjantin ve Paraguay da dahil olmak üzere diğer kaynaklardan da ithalatına devam etmiştir. 2020 yılında Rusya'da tüketim talebinin etkisiyle bir önceki yıla göre WMP ithalatı %3,5 oranında düşerek 46 bin ton olmuştur (Ek Tablo 13).

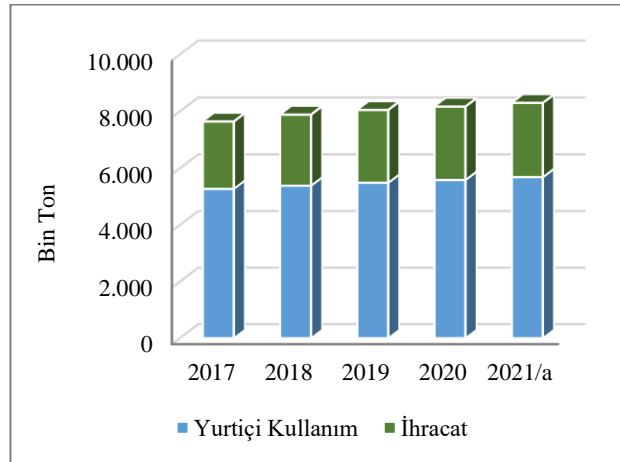
Tablo 6. Dünya Yağlı Süt Tozu (WMP) Arz Kullanım ve Ticareti (Bin Ton)

	2017	2018	2019	2020	2021/a
ARZ					
Başlangıç Stokları*	9	9	15	15	15
Üretim	5.367	5.524	5.635	5.729	5.829
İthalat	2.354	2.407	2.435	2.461	2.496
Toplam Arz	7.730	7.940	8.084	8.206	8.340
KULLANIM					
Yurtiçi Kullanım	5.301	5.518	5.635	5.729	5.829
İhracat	2.416	2.407	2.435	2.461	2.496
Toplam Kullanım	7.726	7.939	8.084	8.206	8.340
Bitiş Stokları*	9	15	15	15	15

Kaynak: OECD, *USDA a/Tahmin, 2021

Şekil 6. Dünya Toplam Yağlı Süt Tozu Arzı (Bin Ton)

Şekil 7. Dünya Toplam Yağlı Süt Tozu Kullanımı (Bin Ton)

Dünya yağsız süt tozu (SMP) üretim miktarı 2020 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık %0,9 oranında artarak 4,7 milyon ton olmuştur (Tablo 7). SMP üretiminin 1,5 milyon tonla %32,7 AB'ye, 1,1 milyon tonla %243,7'si ABD'ye ve 557 bin tonla %11,2'si Yeni Zelanda'ya yapılmaktadır. İki yıllık artışların ardından, dünya SMP ihracatı 2020 yılında ABD, AB, Yeni Zelanda gibi dünya

SMP ihracatında önemli ülkelerin ihracatındaki artış nedeniyle bir önceki yıla göre %1,3 artış yaşayarak 2,5 milyon tona yükselmiştir. AB diğer ihracatçı ülkeler arasında ihracat miktarını bir önceki yıla göre 2020 yılında %2,0 oranında artırarak 756 bin ton ile ilk sırada yer almaktadır. Yeni Zelanda'da SMP ihracatı toplam süt ürünleri içerisinde sahip olduğu düşük ihracat payını

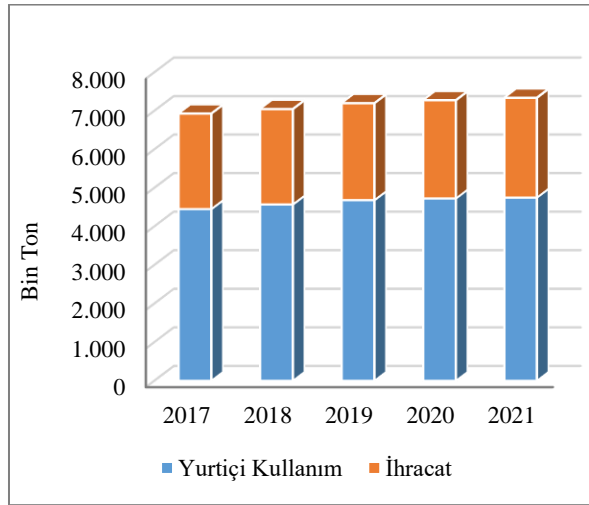
korumuş ve %0,2'lik artışla 2020 yılında 474 bin ton olmuştur. Avustralya'nın 2020 yılında gerçekleştirdiği 143 bin tonluk SMP ihracatı 2019 yılına göre aynı kalmış, ancak dünyanın dördüncü en büyük SMP ihracatçısı olmaya devam etmiştir. 2019 yılında ABD tarafından yapılan SMP ihracatı 2020 yılında bir önceki yıla göre %3,1 oranında artarak 651 bin ton

olarak gerçekleşmiştir. Dünya yağsız süt tozu ithalatı 2020 yılında bir önceki yıla göre %1,3 oranında artarak 2,5 milyon ton olarak hesaplanmıştır. Meksika SMP %12,7'lik pay ile dünya SMP ithalatında ilk sırada yer almaktadır. Çin SMP ithalatı ise bir önceki yıla göre %10,4 oranında artarak 259 bin ton olmuştur.

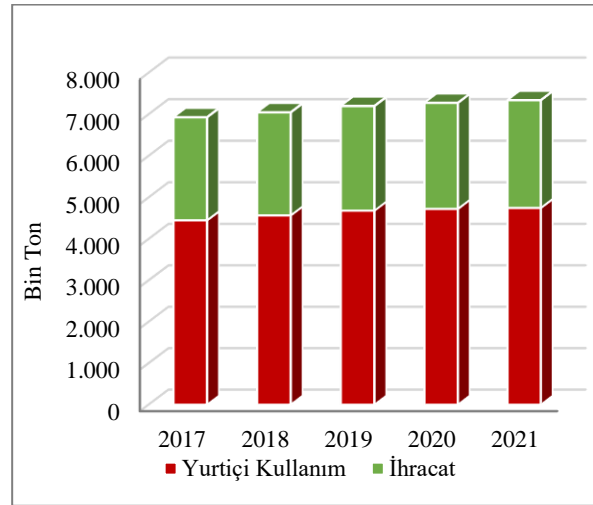
Tablo 7. Dünya Yağsız Süt Tozu (SMP) Arz Kullanım ve Ticareti (Bin Ton)

	2017	2018	2019	2020	2021/a
ARZ					
Başlangıç Stokları*	367	369	366	372	376
Üretim	4.482	4.595	4.665	4.707	4.764
İthalat	2.368	2.416	2.456	2.488	2.531
Toplam Arz	7.217	7.380	7.487	7.567	7.670
KULLANIM					
Yurtiçi Kullanım	4.450	4.570	4.683	4.726	4.749
İhracat	2.479	2.477	2.516	2.549	2.591
Toplam Kullanım	7.298	7.413	7.572	7.652	7.718
Bitiş Stokları*	369	366	372	376	378

Kaynak: OECD, *USDA a/Tahmin, 2021

Şekil 8. Dünya Toplam Yağsız Süt Tozu Arzı

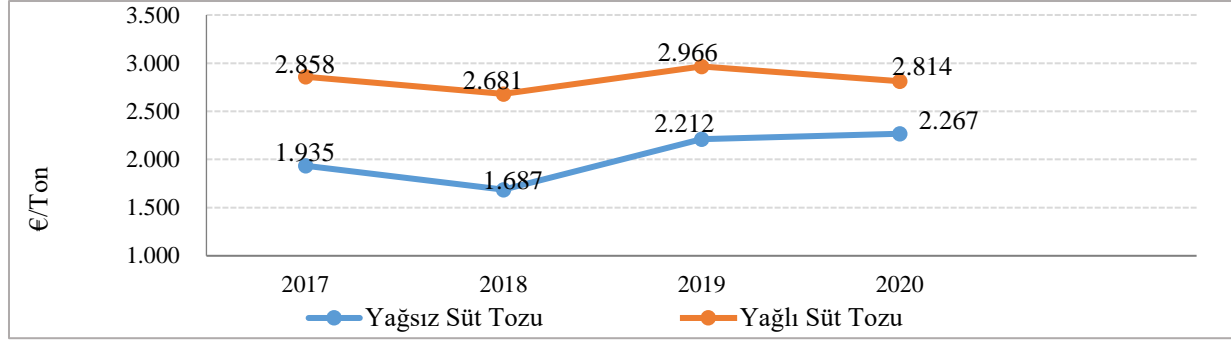

Şekil 9. Dünya Toplam Yağsız Süt Tozu Kullanımı

Dünya Süt Tozu Fiyatı Arttı

Süt ürünleri uluslararası referans fiyatları Okyanusya ve Avrupa'daki ana ihracatçıların işlenmiş ürünleri tereyağı ve SMP içindir. SMP fiyatları AB'deki yüksek stok müdahaleleri nedeniyle önceki yıllarda nispeten düşük bir seviyede iken ve 2020 yılında nerdeyse müdahalelerin tamamını

kaldırarak SMP fiyatı %1,18 oranında artarak 2,3 bin €/ton olarak gerçekleşmiştir. WMP fiyatı ise yıllar itibariyle dalgalanmalar göstermekle birlikte 2020 yılında bir önceki yıla göre %5,1 azalarak 2,8 bin €/Ton olmuştur.

Şekil 10. Dünya Süt Tozu Fiyatları, 2021

Kişi Başı Süt Tozu Tüketimi

Kişi başına yağlı süt tozu (WMP) tüketiminin en fazla olduğu ülkeler arasında ilk sıralarda Yeni Zelanda ve Brezilya yer almaktadır. 2020 yılında Yeni Zelanda'da kişi başı yağlı süt tozu tüketimi bir önceki yıla göre %0,3 oranında artarak 3,86 kg, Brezilya'da ise kişi başına WMP tüketimi %1,2 oranında artarak 3,37 kg olmuştur. Kişi başı yağlı süt tozu

(SMP) tüketiminin en fazla olduğu ülkeler arasında ilk sıralarda Yeni Zelanda ve Avustralya yer almaktadır. 2020 yılında Yeni Zelanda'da kişi başı yağsız süt tozu tüketimi bir önceki yıla göre %0,5 oranında artarak 18,1 kg, Avustralya'da ise kişi başı SMP tüketimi %3,4 artarak 3,8 kg olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 8. Bazı Ülkelerde Kişi Başı Yağlı Süt Tozu (WMP) Tüketimi (Kg/Kişi/Yıl)

	2016	2017	2018	2019	2020
Y. Zelanda	3,86	3,83	3,84	3,85	3,86
Brezilya	3,16	3,21	3,27	3,32	3,37
İsviçre	1,75	1,68	1,76	1,83	1,90
Çin	1,28	1,29	1,40	1,42	1,44
AB-28	0,70	0,71	0,71	0,73	0,74

Kaynak: OECD, 2021

Tablo 9. Bazı Ülkelerde Kişi Başı Yağsız Süt Tozu (SMP) Tüketimi (Kg/Kişi/Yıl)

	2016	2017	2018	2019	2020
Y. Zelanda	18,67	17,85	17,89	17,99	18,08
Avusturya	3,00	3,53	3,63	3,73	3,83
Rusya	1,38	1,59	1,68	1,67	1,57
ABD	1,43	1,45	1,42	1,42	1,41
AB-28	1,27	1,27	1,35	1,37	1,36

Kaynak: OECD, 2021

Tereyağı

Dünya genelinde 2020 yılında bir önceki yıla göre %1,8 oranında artış göstererek ortalama 12 milyon ton tereyağı üretimi gerçekleştirilmiştir (Tablo 10). Dünya tereyağı pazarında, toplam üretimin %39,3'ü

Hindistan, %20,1'i ise AB tarafından sağlanmaktadır (Ek Tablo 6). Hindistan'da tereyağı üretimi 2020 yılında %2,3 (4,8 milyon ton) oranında artarken; AB'nin 2020 yılında üretmiş olduğu tereyağı miktarı (2,4

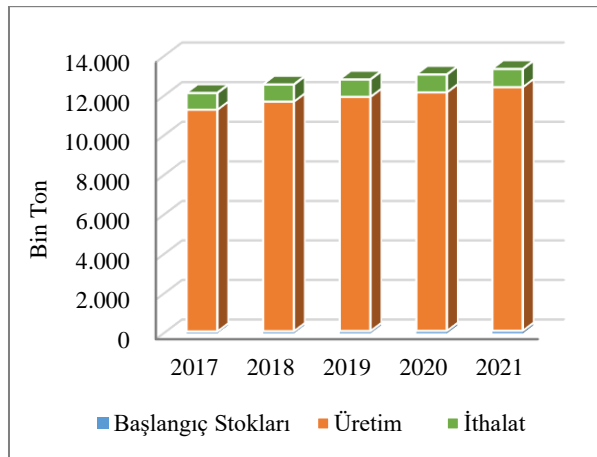
milyon ton) aynı yıl Hindistan'da üretilen tereyağı miktarının ancak yarısına eşittir. Küresel tereyağı ihracatı 2020'de %2,4 artarak toplam 951 bin ton hacme sahip olmuştur. Dünya tereyağı ihracatının %78,3'ünü Yeni Zelanda, AB, Hindistan, İngiltere ve ABD gerçekleştirmektedir. Dünya ticaretine konu olan toplam tereyağı ihracatında Yeni Zelanda %51,8 oranındaki ihracat payı ile dünyanın en büyük tereyağı tedarikçisidir (Ek Tablo 7). Yeni Zelanda; Çin, Meksika, Mısır, Filipinler, Birleşik Arap Emirlikleri, İran, ABD, Cezayir, Rusya, AB ülkeleri ve Suudi Arabistan gibi oldukça geniş bir coğrafyaya tereyağı ihracatı gerçekleştirmektedir. Dünyanın en büyük tereyağı tedarikçisi olan Yeni Zelanda'da süt üretimindeki %2,6'lık artışa bağlı olarak 2020 yılında bir önceki yıla göre ihracat miktarını %2,2 oranında artırarak

493 bin ton ihracat gerçekleştirmiştir. Avrupa Birliği, tereyağı üretimindeki artışı ve istikrarlı iç talebi yansıtan tereyağı sevkiyatlarını 2020'de yükseltmiş ve bir önceki yıla göre %4,2 oranında arttırarak 195 bin tona ulaşmıştır. ABD'de tereyağı ihracatı bir önceki yıla göre %4,0 oranında artış göstererek 23 bin ton olarak gerçekleşmiştir. 2020 yılında dünya tereyağı ithalatı bir önceki yıla göre %2,5 oranında artarak 899 bin ton olmuştur. 2020 yılı tereyağı ithalatında ilk sırada %14,0 paya sahip olan Rusya yer alırken, Rusya'yı %11,9 ile Çin ve %6,3 ile Mısır takip etmektedir (Ek Tablo 11). Bir önceki yıla göre en fazla ithalat artışı yaşanan ülkeler Rusya, Mısır ve Avustralya iken bunun aksine Japonya ve ABD ithalatlarını azaltmışlardır.

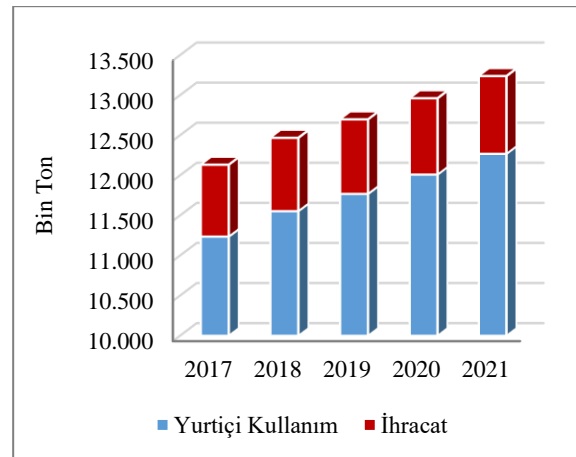
Tablo 10. Dünya Tereyağı Arz Kullanım ve Ticareti (Bin Ton)

	2017	2018	2019	2020	2021/a
ARZ					
Başlangıç Stokları*	96	107	115	125	131
Üretim	11.214	11.612	11.844	12.061	12.319
İthalat	844	861	876	899	917
Toplam Arz	12.154	12.580	12.836	13.084	13.366
KULLANIM					
Yurtiçi Kullanım	11.237	11.555	11.770	12.011	12.269
İhracat	896	914	929	951	969
Toplam Kullanım	12.240	12.584	12.824	13.093	13.371
Bitiş Stokları*	107	115	125	131	133

Kaynak: OECD, *USDA a/Tahmin, 2021

Şekil 11. Dünya Toplam Tereyağı Arzı

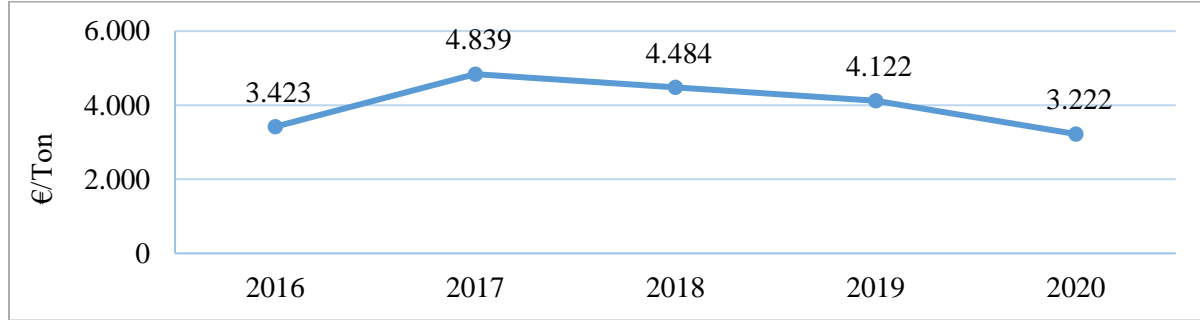

Şekil 12. Dünya Toplam Tereyağı Kullanımı

Dünya Tereyağı Fiyatları Düştü

Yıllık dünya ortalama tereyağı fiyatları 2017'de tarihsel olarak zirve yapmış (4,9 bin €/ton) ve 2017'den itibaren düşüşe geçmiştir. FAO Süt Ürünleri Fiyat Endeksi tarafından ölçülen Mayıs ayında uluslararası süt ürünleri fiyatları, Ocak 2020'ye göre 18,8 puan (%9,4) düşerken, en keskin düşüşü yaşayan süt

ürünlerinden biride %17,3 düşüşle tereyağı olmuştur. Kuzey Amerika'daki bazı düşüşlere rağmen, Avrupa, Asya, Okyanusya ve Güney Amerika'da artan süt üretimi nedeniyle küresel tereyağı fiyatları 2020'de bir önceki yıla göre %21,8 oranında düşerek yılsonunda 3,2 bin €/ton olmuştur.

Şekil 13. Dünya Tereyağı Fiyatları, 2021

Kişi Başı Tereyağı Tüketimi

Tereyağı tüketimi ülkelerin tüketim alışkanlıklarına bağlı olarak farklılık göstermektedir. Son yıllarda margarinin sağlığa zararlı, tereyağının ise faydalı olduğuna dair haberlerin artması tüketicileri tereyağına yönlendirmiş olsa da Yeni Zelanda ve İsviçre gibi ülkelerde bitkisel yağ

kullanımının yaygınlaşması tereyağı kullanımını düşürmüştür. 2020 yılı kişi başına tereyağı tüketiminin en fazla olduğu ülkeler arasında ilk sıralarda Yeni Zelanda (25,8 kg/kişi/yıl), Avustralya (3,80 kg/kişi/yıl) ve İsviçre (4,9 kg/kişi/yıl) yer almaktadır.

Tablo 11. Bazı Ülkelerde Kişi Başına Tereyağı Tüketimi (Kg/Kişi/Yıl)

	2016	2017	2018	2019	2020
Yeni Zelanda	27,46	25,93	26,03	25,92	25,82
Avustralya	5,11	5,48	5,06	5,14	5,21
İsviçre	5,19	5,06	5,00	4,94	4,89
AB	4,30	4,32	4,33	4,31	4,38
Rusya	2,90	2,97	3,02	3,06	3,09

Kaynak: OECD, 2021

DÜNYADA TAHMİN: 2021**Süt**

OECD-FAO Agricultural Outlook 2019-2028 verilerine göre 2021'de dünya süt üretiminin, çoğunlukla Asya ve Kuzey Amerika'da beklenen üretim genişlemelerinin bir sonucu olarak %1,7 artışla 874 milyon tona çıkması beklenmektedir. Asya kıtası özelinde Hindistan, Pakistan ve Çin'de süt üretiminin desteklenmesiyle üretimin 2021'de %2,8 artarak 371 milyon tona çıkacağı tahmin edilmektedir. Dünyanın en büyük süt üreticisi olan Hindistan'da, üretimin 2021'de bir önceki yıla göre 6 milyon ton artacağı tahmin ediliyor. Bu yıl beklenen artışın sebebi olarak, COVID-19 yaratmış olduğu kısıtlamalar ve sıkıntılara rağmen geniş bir köy kooperatifleri ağının kurularak süt toplamaı sürdürmek için harekete geçilmesi söylenebilir. On yıl boyunca ortalama %3'ün üzerinde bir büyümeyi sürdüren Pakistan'ın süt üretiminin, artan sürü sayıları ile 2021'de de bu artış hızına devam etmesi beklenmektedir. Hükümetin sıkı gıda güvenliği standartlarını uygulamaya koymas, tüketicilerin Çin sütüne olan güvenini artırmış ve bu durum yerli üretimde büyümenin sürdürülmesine yardımcı olmuştur. Sektörün 2018'den bu yana toparlandığı Çin'de, büyük ölçekli süt ürünleri tesislerinin verimliliklerinin artmasıyla süt üretiminin 2021'de %1'e yakın artması beklenmektedir. Japonya'da, fazla süt tedarikini yönetmek ve fiyatları dengelemek amacıyla çiftçilere sunulan destek önlemleriyle süt üretiminin artacağı tahmin edilmektedir. Avrupa kıtasında 2021 yılında süt üretiminin %0,7 oranında küçük bir artışla 227 milyon tona çıkacağı tahmin edilmektedir. AB'de süt üretimi bir önceki yıla göre %0,8 artarak 153,4 milyon ton ve Birleşik Krallık'ta, 2021'de süt üretiminin geçen yıla göre %0,7 artışla 15,7 milyon ton olacağı tahmin ediliyor. Süt sektörü

Avrupa'da, COVID-19'un yayılmasını kontrol altına almak için uygulanan kısıtlayıcı önlemlerden olumsuz etkilenmiştir. AB'de uygulanan sokağa çıkma yasaklarıyla birlikte ilkbaharda süt üretimin maksimum olduğu dönemde süt toplanması mümkün olmamıştır. Karantina sürecinde sınırlı işçi mevcudiyeti, özellikle emek yoğun süt ürünlerinde süt işlemeı de kısıtlamıştır. Karantina/sokağa çıkma yasağı sürecinde perakende satışlar artmış olsa da, gıda hizmeti satış noktalarının kapanması ve özellikle Çin'den gelen küresel ithalat talebinin azalması ile 2020'de AB süt fiyatlarında düşüş yaşanmıştır. Ancak 2020 yılında AB'de süt fiyatlarında yeniden yükselme olacağı tahmin edilmektedir. COVID-19 etkisiyle Rusya'da küçük ölçekli çiftçilerin kötü şekilde etkilenmesi, pazar aksaklıkları süt üretimindeki büyümeyi yavaşlatabilir. Ancak gelişmiş süt ürünleri işleme teknolojileri ve yönetimi ile uzun ömürlü süt talebinin artmasından yararlanan büyük ölçekli çiftlik işletmelerinde ise büyüme beklenmektedir. Buna karşın, Ukrayna 2021 süt üretiminin ithalat talebindeki zayıflamanın yansıması olarak geçen yıla göre yaklaşık %0,2 oranında düşeceği tahmin edilmektedir. Okyanusya kıtasında, Avustralya ve Yeni Zelanda'da 2020 yılında toparlanma gerçekleşmiş ve bu toparlanmayla dengelenen süt üretiminin yıllık %0,4 artışla 2021'de 32 milyon tona ulaşacağı tahmin edilmektedir. Avustralya'da dört yıllık durgun üretimden sonra, iyi yağışların, kısmen iyileştirilmiş mera koşullarının, verimli yönetim, yem ve tahıl üretiminde iyileşmenin de yardımıyla 2021'de süt üretiminde bir toparlanmaya yardımcı olacağı tahmin edilmektedir. Yeni Zelanda'da 2020 yılında yaşanan kuraklığın etkisiyle düşen süt üretiminin 2021 yılında %0,5

artarak 22,2 milyon tona çıkması beklenmektedir. Afrika'da, özellikle Kenya, Cezayir ve Fas'ta beklenen artışla 2021'de süt üretiminin %2,1 oranında artarak toplam 45,7 milyon ton olması beklenmektedir. Latin Amerika'da, Brezilya, Uruguay ve Kolombiya ve Arjantin'de beklenen hafif bir artışla süt üretiminin dengelenerek %1,6 artarak 88 milyon tona çıkacağı tahmin edilmektedir.

Peynir

OECD-FAO Agricultural Outlook 2019-2028 verilerine göre 2021 yılında peynir üretiminin 2020 yılına göre %1,2 oranında artarak 24,5 milyon ton olması beklenmektedir. Diğer süt ürünlerinden farklı olarak, peynir ticaretinin 2021 yılında az da olsa artması beklenmektedir. Dünya peynir ihracatı, son üç yıldaki ortalama %2,2'lik yıllık büyümeye kıyasla, daha da artarak 3,2 milyon ton olması beklenmektedir. 2021 yılında Dünya peynir ticaretinde beklenen artışın, AB, ve ABD tarafından daha büyük satışlarla sağlanacağı tahmin edilmektedir. Bunun yanı sıra Kanada, Kore, Rusya ve Meksika'nın ithalat rakamlarının artacağı tahmin edilmektedir. Dünya peynir ithalatının da bu ülkelerdeki

Süt Tozu

OECD-FAO Agricultural Outlook 2019-2028 verilerine göre 2021 yılında yağsız süt tozu (SMP) üretiminin bir önceki yıla göre %1,8 oranında artarak 4,6 milyon ton olması beklenmektedir. COVID-19 ile ilgili pazar aksaklıkları ve yaygın ekonomik durgunluk sebebiyle SMP ithalatının kısıtlarla birlikte %1,9 oranında artarak 2,7 milyon ton olması beklenmektedir. Dünya SMP ihracatının, özellikle Çin, Cezayir, Filipinler, Malezya, Rusya, Meksika ve Vietnam'dan gelen zayıf ithalat talebine bağlı olarak %1,9 artarak 2,7 milyon ton olacağı tahmin edilmektedir. 2020 yılı ilk aylarında ithal edilen yüksek miktarda

Kuzey Amerika'da, süt üretiminin 110 milyon ton olarak 2020'ye göre %0,5 daha fazla olacağı tahmin edilmektedir. COVID-19'un süt ürünleri tedarik zinciri üzerindeki felç edici etkisine rağmen, ABD'de esas olarak süt verimindeki artış nedeniyle süt üretiminin 2021 yılında %0,5 artarak 100 milyon ton olacağı beklenmektedir.

artışa bağlı olarak %2,2'lik artışla 3,2 milyon ton olması beklenmektedir. Rusya'nın, başta süt tozu (WMP/SMP) olmak üzere diğer süt ürünlerindeki paralel azalmalarla birlikte, peynir ihracatında da %11,3 oranında düşüş yaşanarak 10,9 milyon ton olması beklenmektedir. Yeni Zelanda peynir ihracatı, Asya pazarları, özellikle Çin, Kore Cumhuriyeti ve Filipinler'den gelen sürekli talep nedeniyle %1,7 artarak 354 bin tona çıkacağı tahmin edilmektedir. Asya pazarlarından gelen güçlü talebin bir sonucu olarak, AB'nde %3,3 artış olarak ihracatın 1,5 milyon ton olacağı, İngiltere'nin ihracat satışlarının ise hemen hemen aynı kalarak 178 bin ton olacağı tahmin edilmektedir.

SMP nedeniyle ve halen ülke tarafından tutulan yüksek SMP stoklarının yansıması olarak Çin'in SMP ithalatını önceki yıllara göre düşük gerçekleştirmesi ve bir önceki yıla göre %2,2 artırarak 298 bin ton gerçekleştirmesi beklenmektedir. Küresel talebin artması nedeniyle, özellikle AB, ABD ve Yeni Zelanda'nın yapmış olduğu SMP ihracatının artacağı, İngiltere'nin ise ihracatında bir miktar azalış olacağı tahmin edilmektedir. 2021 yılında AB'nde %3,7 artışla 816 bin ton ve İngiltere'de ise %0,8 azalışla 49 bin ton SMP ihracatı, olması beklenmektedir. Yeni Zelanda'da, SMP

ihracatının %3,3 artarak 431 bin ton olacağı tahmin edilmektedir. Buna karşılık, ABD'nin, Asya pazarlarına yönelik daha büyük sevkiyatlarla geçen yıl yaşanan hafif gerilemeden sonra SMP ihracatını %2,5'den fazla artırarak 737 bin tona çıkarması beklenmektedir. OECD-FAO Agricultural Outlook 2019-2028 verilerine göre 2021 yılında yağlı süt tozu (WMP) üretiminin bir önceki yıla göre %1,5 oranında artarak 5,6 milyon ton olması beklenmektedir. WMP ithalatçısı ülkelerin çoğunun satın almalarındaki olası düşüşlerin yansımaları olarak, 2021'de dünya WMP ithalatının bir önceki yıla göre çok az miktarda yaklaşık %0,95 oranında artarak 2,6 milyon ton olacağı tahmin edilmektedir. Özellikle Rusya, Avustralya ve İsviçre'den düşüşler beklenirken İngiltere, Mısır, Çin ve Suudi Arabistan'da beklenen artışlarla WMP 2021

ithalatında dengenin sağlanması beklenmektedir. Çin'de, hali hazırda mevcut olan önemli miktarlardaki süte ek olarak daha fazla miktarda süt temin edilerek WMP üretimi için yönlendirilmiştir. Bunun sonucu olarak, Çin'in WMP ithalatının 2021'de yaklaşık %0,8 artarak 541 bin ton olması beklenmektedir. WMP'ye yönelik küresel talepteki mevcut artma önemli WMP ihracatçılarının ihracatlarını arttırmalarına neden olacaktır. 2021'de dünya WMP ihracatının bir önceki yıla göre yaklaşık %0,95 oranında artarak 2,6 milyon ton olacağı tahmin edilmektedir. AB'nde WMP ihracatının bir önceki yıla göre %3, artarak 424 bin ton ve İngiltere'nin WMP ihracatının geçen yıla göre %0,9 oranında artarak 36 bin ton civarında seyredeceği tahmin edilmektedir.

Tereyağı

OECD-FAO Agricultural Outlook 2019-2028 verilerine göre 2021 yılında tereyağı üretiminin 2020 yılına göre %2,0 oranında artarak 11,4 milyon ton olacağı, tereyağı ithalatının %2,1 artışla 1,1 milyon ton olacağı tahmin edilmektedir. Dünya ithalatındaki düşüşün çoğu İngiltere, Güney Afrika ve İran'da yoğunlaşırken, AB, Çin, Avustralya ve İsviçre'de tereyağı ithalatındaki artışlarla tereyağı ithalatı dengelenecektir. Tereyağına

olan küresel taleple birlikte 2021 yılında bir önceki yıla göre tereyağı ihracatının %2,1 oranında artışla 1,3 milyon ton olması beklenmektedir. Perakende satışlar ve gıda endüstrisinin COVID-19 sebebiyle yavaş toparlanması sonucu AB'de tereyağı ihracatının %6,5 artarak 381 bin ton ve Yeni Zelanda ihracatının ise %0,5 azalarak 647 bin ton olacağı tahmin edilmektedir.

TÜRKİYE'DE DURUM: 2020

COVID-19 salgının Türkiye'de görüldüğü günden bu yana süt üreticilerinin üretim kapasitelerinde herhangi bir azalma olmamış, üreticinin mağdur olmaması için çığ süt alımına devam edilmiştir. Süt sektörü olası talep artışlarını rahatlıkla karşılayabilecek güçtedir. Süt ürünlerine olan talep normal şartlar altında bayram dönemleri, yaz ayları gibi yılın belirli dönemlerinde artıp azalmaktadır. COVID-19 salgınıyla birlikte tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de diğer ürünlerde olduğu gibi süt ve süt ürünlerine olan talep artışları ortaya çıkmıştır. Başta UHT süt ve kaşar peynir olmak üzere süt ürünlerine olan talebin arttığını görmekteyiz.

Bu süreçte ambalajlı gıdanın öneminin tartışmasız olarak kavranmış ve ambalajlı süt ürünlerine talepte belirgin artış yaşanmıştır. Türkiye'de yıllar itibari ile sağılan hayvan sayısı ve verimdeki artışla birlikte süt üretim miktarında artış görülmüştür. Süt üretim miktarında ki artışa bağlı olarak süt ürünleri üretim miktarı da artmıştır. 2020 yılında bir önceki yıla göre içme sütü, peynir, yağsız süt tozu ve tereyağı üretiminde artış gözlenirken, yoğurt-ayran-kefir üretim miktarında bir miktar azalış olmuştur. Aynı dönem için içme sütü, yoğurt-ayran-kefir ve tereyağı dış ticaretinde azalma gözlenirken, süt tozu ithalatında artış gözlenmiştir.

Süt**Süt Üretimi Arttı**

Süt üretim miktarı, hayvan varlığı ve laktasyon verimindeki artışa paralel olarak uzun vadede artış göstermiştir. Türkiye'de süt üretimi 2019 yılında bir önceki yıla göre %3,8 oranında artmış ve yaklaşık 23 bin ton olarak gerçekleşmiştir. Toplam süt üretiminin %90,4'ü inek sütünden, %9,2'si koyun-keçi sütünden, %0,3'ü ise manda sütünden oluşmaktadır. Türkiye dahil çoğu ülkede son yıllarda hem hayvansal üretim hem de

üretimin verimliliğinde artış meydana gelmiştir. Türkiye'de süt verimliliğine bakıldığında, 2018-2019 yıllarında sağılan inek sayısı ile üretimdeki artışında paralel olmasıyla uzun ve orta vadede bütün türlerde verimde gelişme görülmüştür. Sağılan inek başına verim 2019 yılında bir önceki yıllara aynı kalarak 3,16 ton/baş/yıl olarak hesaplanmıştır (Tablo 12).

Tablo 12. Türkiye Süt Üretimi ve Sağılan Hayvan Sayısı

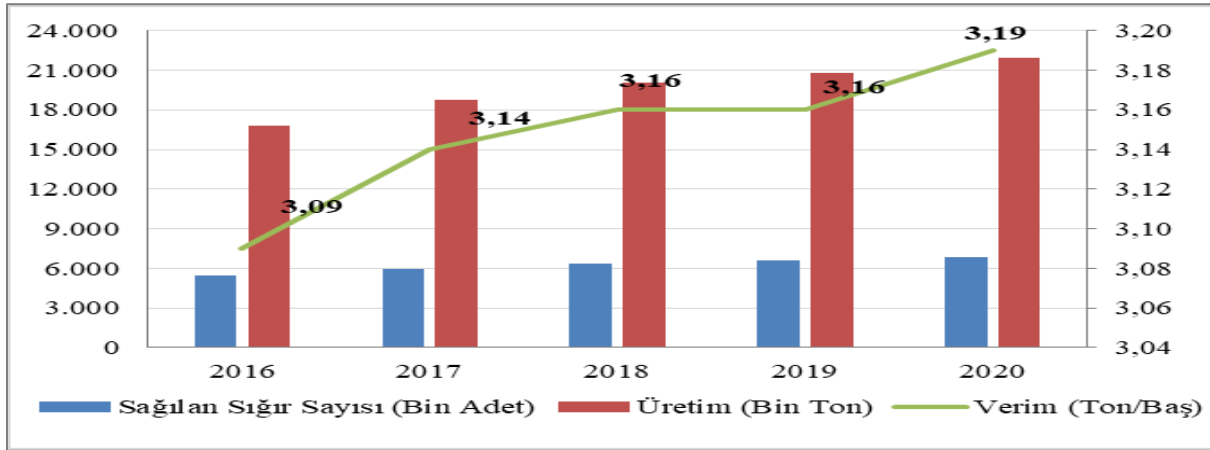
	2016	2017	2018	2019	2020/a
Sağılan Sığır Sayısı (Adet)	5.431.715	5.969.048	6.337.907	6.580.753	6.876.887
Üretim (Ton)	16.786.263	18.762.319	20.036.877	20.782.374	21.904.622
Verim (Ton/Baş)	3,09	3,14	3,16	3,16	3,19
Sağılan Koyun-Keçi Sayısı (Adet)	19.704.519	22.466.995	24.146.450	25.308.071	26.902.479
Üretim (Ton)	1.639.813	1.868.174	2.008.096	2.098.664	2.228.781
Verim (Ton/Baş)	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08
Sağılan Manda Sayısı (Adet)	63.329	69.497	75.882	79.333	84.093
Üretim (Ton)	63.085	69.401	75.742	79.341	84.181
Verim (Ton/Baş)	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Toplam Sağılan Hayvan Sayısı (Adet)	25.199.563	28.505.540	30.560.239	31.968.157	33.863.459
Toplam Süt Üretimi (Ton)	18.489.161	20.699.894	22.120.716	22.960.379	24.217.584

Kaynak: TÜİK, TEPGE Hesapları a/Tahmin, 2021

Sağılan Hayvan Sayısı Arttı

Türkiye’de sağılan hayvan varlığı her yıl düzenli bir artış göstermekle beraber 2019 yılında bir önceki yıla göre %4,6 artarak 31,9 milyon baş olmuştur. Sağılan sığır sayısı 2019 yılında bir önceki yıla göre %3,8 oranında

artarak 6,6 milyon baş, sağılan koyun-keçi sayısı %4,8 oranında artarak 25,3 milyon baş, sağılan manda sayısı ise %4,5 oranında artarak 79 bin baş olmuştur.

Şekil 14. Türkiye Sağılan hayvan sayısı, Verim ve Üretim Miktarı, 2021

Çiğ süt fiyatları; 16 Nisan 2015 tarih ve 29328 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Çiğ Sütün Sözleşmeli Usulde Alım Satımına İlişkin Yönetmelik” esasları gereğince belirli usullere göre belirlenmektedir. Mevzuat gereği taraflar çiğ süt fiyatını; pazarlık usulüne göre, çiğ sütün kalite içeriğine göre, pariteye göre ya da Ulusal Süt Konseyi’nin Gıda ve Tarımsal Ürün Piyasaları İzleme ve Değerlendirme Komitesinin görüşünü alarak ilan ettiği

tavsiye fiyata göre belirleyebilmektedirler (USK, 2020). Çiğ süt tavsiye fiyatı 2017 yılında 1,27 TL/Kg iken 2020 yılında %81,1 artarak 2,30 TL/Kg olmuş ve aynı dönemde süt yemi fiyatı %82,5 artarak 1,77 TL/kg olmuştur. Bu sonuçlar doğrultusunda süt/yem girdi paritesi incelendiğinde 2017 yılında 1 kg süt ile alınabilecek süt yemi miktarı 1,31 kg iken, 2020 yılında bu miktar azalarak 1,30 kg olmuştur (Tablo 13).

Tablo 13. Süt Girdi Pariteleri

	2017	2018	2019	2020
Çiğ Süt Tavsiye Fiyatı (TL/lt)	1,27	1,59	1,92	2,30
Süt Yemi Fiyatı (TL/kg)	0,97	1,27	1,44	1,77
Besi Yemi Fiyatı (TL/kg)	0,91	1,15	1,33	1,64
1 kg süt ile alınabilecek girdi miktarı (kg)				
Süt/Süt Yemi	1,31	1,25	1,33	1,30
Süt/Besi Yemi	1,40	1,38	1,44	1,40

Kaynak: TÜRKİYEMBİR, Ulusal Süt Konseyi, 2021

İçme Sütü

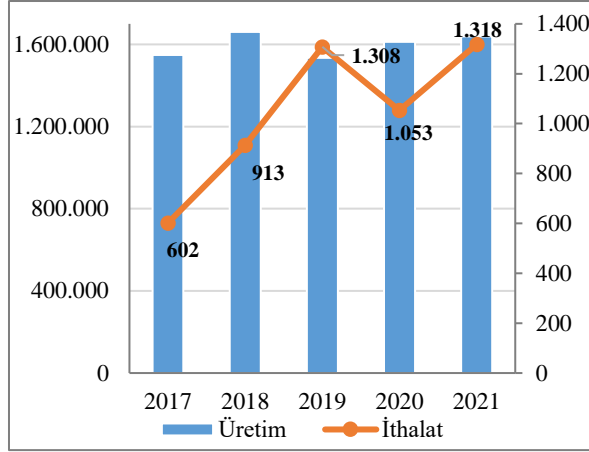
Türkiye’de ticari süt işletmeleri tarafından toplanan inek sütünün büyük bir kısmı (%16,1) içme sütü olarak tüketime arz edilmektedir. TÜİK tarafından aylar bazında ve yıllık olarak toplam içme sütü üretim miktarları yayınlanmaktadır. Bu konudaki istatistiklere konu olan süt miktarı, yalnızca sanayide ısıtılmış ambalajlı içme sütleri kapsarken, TÜİK tarafından yayınlanan “Entegre Süt İşletmeleri Tarafından Toplanan Süt Miktarı” haricinde üretilen süt, söz konusu miktara dahil edilmemektedir (USK, 2020). TÜİK tarafından yayınlanan verilere göre Türkiye’de içme sütü üretim miktarı 2020 yılında bir önceki yıla göre %5,1 azalış oranıyla 1,61 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Üretilen toplam içme sütü miktarının yaklaşık %88,6’sını (1,3 milyon

ton) UHT kutu sütler oluştururken, kalan miktar 72 °C’de 15 saniye veya 63 °C’de 30 dakika süreyle süte ısıtılmış işlem uygulandığı pastörize sütler ve sterilize sütler oluşturmaktadır (USK, 2020). Türkiye’de süt daha çok yoğurt, beyaz peynir ve ayran olarak tüketilirken; içme sütü tüketimi diğer ürünlere göre daha düşüktür. Türkiye’de içme sütü çoğunlukla tam yağlı süt olarak tüketilmektedir. 2020 yılında toplam arz bir önceki yıla göre %5,1 oranında artarak 1,61 milyon ton olarak gerçekleşmiştir (Tablo 14). Türkiye’de süt ihracatı (dış ticarete konu olan süt ve krema) 2020 yılında bir önceki yıla göre %31,1 oranında azalarak 26 bin ton olarak hesaplanmıştır. 2020 yılı itibariyle Türkiye’de süt ihracatının %79,7’si Irak (%37,6), Libya (%33,6), KKTC’ye (%8,5) ve Azerbaycan (%3,8) gerçekleşmiştir.

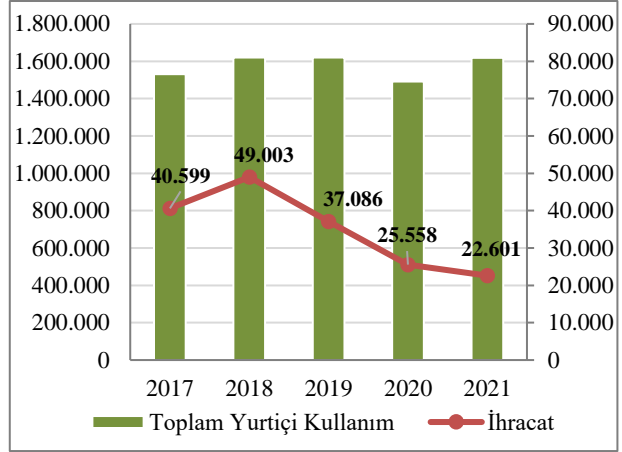
Tablo 14. Türkiye İçme Sütü Arz ve Kullanımı (Ton)

	2017	2018	2019	2020	2021/a
ARZ					
Üretim	1.548.880	1.660.664	1.534.665	1.613.198	1.639.009
İthalat	602	913	1.308	1.053	1.318
Toplam Arz	1.549.482	1.661.577	1.535.973	1.614.251	1.640.327
KULLANIM					
Toplam Yurtiçi Kullanım	1.531.334	1.620.667	1.620.667	1.492.033	1.617.726
İhracat	40.599	49.003	37.086	25.558	22.601
Toplam kullanım	1.571.933	1.669.670	1.657.753	1.517.591	1.640.327

Kaynak: TÜİK, TEPGE Hesapları a/Tahmin (TEPGE Hesapları), 2021

Şekil 15. Türkiye Toplam İçme Sütü Arzı (Ton)

Şekil 16. Türkiye Toplam İçme Sütü Kullanımı (Ton)

Peynir

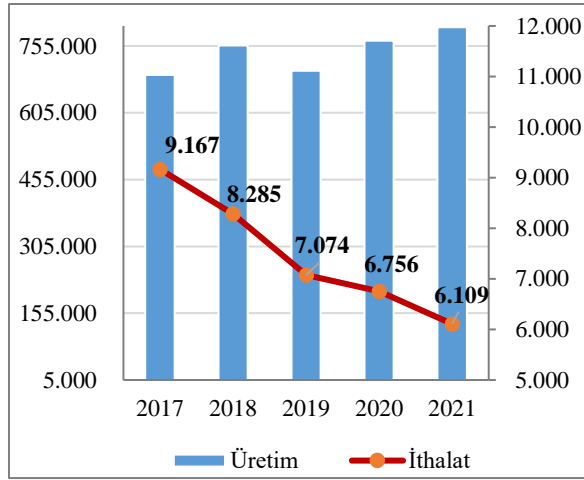
Büyük bir çoğunluğunu (%96) inek sütünden elde edilen peynirlerin oluşturduğu Türkiye toplam peynir üretimi 2020 yılında bir önceki yıla göre %9,7 artarak 767 bin ton, toplam arz ise %8,4 artış oranıyla 774 bin ton olarak hesaplanmıştır (Tablo 15). Türkiye süt ve süt ürünleri dış ticaret verilerinde ürün özelinde rakamlar ele alındığında; diğer ürünlerde olduğu gibi peynir grubunda da en önemli ihracat pazarını orta doğu ülkeleri oluşturmaktadır. Türkiye'nin özellikle peynir pazarlarında ağırlıklı olarak Bahreyn, Danimarka, Mısır ve Fransa gibi ülkelerle rekabet edildiğini söyleyebiliriz. TÜİK dış ticaret verilerine göre; 2020 yılında bir önceki yıla göre peynir ihracatı %2,2 oranında düşerek 49 bin ton olarak hesaplanmıştır.

Aynı yıl toplam peynir ihracatının %23,4'ü Suudi Arabistan'a ve %26,0'ı Irak'a yapılmış olup, Türkiye'de ihracata konu olan toplam peynir miktarının yaklaşık %49,4'ü yalnızca bu iki ülkeye ihraç edilmektedir (Ek Tablo 20). Türkiye'de en yoğun olarak tüketilen süt ürünlerinden biri de peynirdir. Yıllar itibariyle üretimine paralel olarak tüketiminde de artış olan ve en yüksek pazar payına sahip peynir çeşidi beyaz peynirdir. USK entegre süt işletmeleri tarafından toplanan inek, koyun, keçi ve manda sütü haricindeki süt üretim miktarı ile peynir ithalat ve ihracatının da dahil edildiği bir hesaplama ile Türkiye'de 2019 yılı kişi başına düşen yıllık peynir tüketim miktarını 17,5 kg olarak hesaplamıştır (USK, 2020).

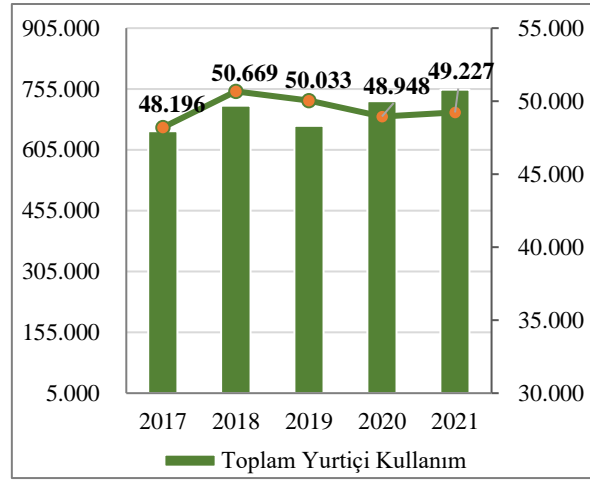
Tablo 15. Türkiye Peynir Arz ve Kullanımı (Ton)

	2017	2018	2019	2020	2021/a
ARZ					
Üretim	689.908	756.108	699.603	767.141	797.254
İthalat	9.167	8.285	7.074	6.756	6.109
Toplam Arz	699.075	764.393	714.234	773.897	803.363
KULLANIM					
Toplam Yurtiçi Kullanım	650.880	713.724	664.201	724.949	753.615
İhracat	48.196	50.669	50.033	48.948	49.227
Toplam kullanım	699.075	764.393	714.234	773.897	802.842

Kaynak: TÜİK, TEPGE Hesapları a/Tahmin (TEPGE Hesapları), 2021

Şekil 17. Türkiye Toplam Peynir Arzı (Ton)

Şekil 18. Türkiye Toplam Peynir Kullanımı (Ton)

Süt Tozu

Süt tozu; yağlı, yağ kısmen veya tamamen alınmış süttten, kremadan veya bu ürünlerin karışımından suyun uzaklaştırılması ile elde edilen ve son üründe nem içeriğinin ağırlıkça en fazla %5 oranında olduğu katı üründür (Tebliğ No: 2008/51). Halk arasında her ne kadar kimyasal, yapay veya sağlıksız bir ürün olduğu yönünde genel bir kanı oluşmuş olsa da süt tozu, genel anlamıyla çiğ sütün içeriğindeki suyun buharlaştırılması sonucunda arta kalan kuru maddeden ibaret bir “süt ürünüdür”. Süt tozu; çikolata, bisküvi ve pasta yapımında, dondurma ve şekerleme imalatında, hazır çorbalar gibi kurutulmuş hazır ürünlerin yapımında, hayvan mamalarında ve kozmetik ürünler de dahil olmak üzere pek çok sektörde kullanılmaktadır (USK, 2020). TÜİK verilerine göre süt tozu üretimi (yağlı süt tozu ve yağsız süt tozu toplamı) 2020 yılında bir önceki yıla göre %3,6 oranında azalarak 105 bin ton toplam süt tozu üretilmiştir. Ticarete konu olan yağsız süt tozu üretimi aynı dönemde bir önceki yıla göre %4,4 oranında artarak 69,5 ton olurken, bir önceki yıla göre %3,1 oranında artış yaşayarak 35,6 ton olan yağlı süt tozu üretimi toplam süt tozu üretiminde 2020 yılında 2019 yılına göre düşüş yaşanmasına sebep olmuştur. Süt

piyasalarındaki çiğ süt fiyatının, Ulusal Süt Konseyinin Gıda ve Tarımsal Ürün Piyasaları İzleme ve Değerlendirme Komitesinin görüşünü alarak belirlediği çiğ süt tavsiye fiyatın altına inmesini engellemeyi amaçlayan Et ve Süt Kurumu, piyasalardaki süt arzının fazlalığından dolayı fiyatları regüle etmek ve damızlık sığırların kesime sevkini engellemek için süt piyasasında regülasyon alımlarını başlatmıştır. 24 Mart 2016 tarihinde başlayan çiğ süt regülasyon faaliyetleri, süt üreticisi birlik ve kooperatiflerle sözleşme yapılarak 4 yıldır devam etmektedir. 2019 yılında 2019/817 sayılı “2019 Yılında Yapılacak Çiğ Süt Desteği ve Süt Piyasasının Düzenlenmesine İlişkin” Cumhurbaşkanlığı Kararına istinaden Tarım ve Orman Bakanlığının 2019/22 sayılı “Çiğ Süt Desteği ve Süt Piyasasının Düzenlenmesi Uygulama Tebliği” ne bağlı olarak Tarım ve Orman Bakanlığının talimatıyla belirlenen kota ve süreler içinde 2019 yılı çiğ süt regülasyonu kapsamında 82 farklı birlik/kooperatifle sözleşme imzalamış; imzalanan sözleşmeler kapsamında süt üreticisi birlik ve kooperatifler tarafından yağsız süt tozuna işlenmek üzere yaklaşık 133 bin ton süt gönderilmiştir. 17 farklı tesiste yaklaşık 11 bin ton yağsız süt tozu üretilmiş olup,

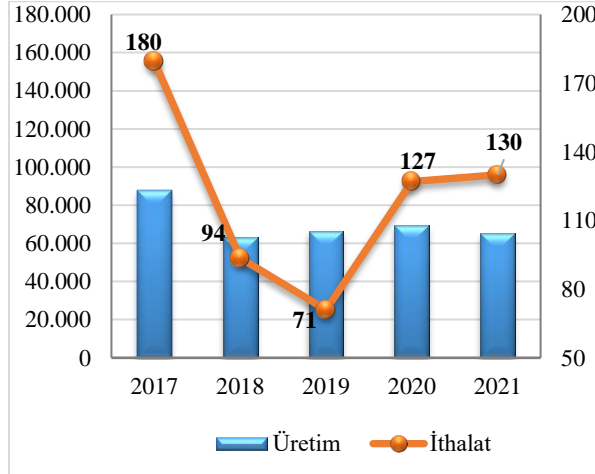
muayene ve kabul işlemleri sonrası ESK tarafından satın alınmıştır (ESK, 2020). Bu kapsamda 2020 yılında yağsız süt tozu ihracatı bir önceki yıla göre %56,3 oranında azalarak 18 bin tona, ithalat ise %78,9

oranında artarak 127 tona ulaşmıştır. Yağsız süt tozu ihracatında en büyük ihracat pazarı ülkeler sırasıyla Bangladeş (%35,6), Cezayir (%17,5), Çin (%13,7) ve Mısır (%10,1)'dir (Ek Tablo 19).

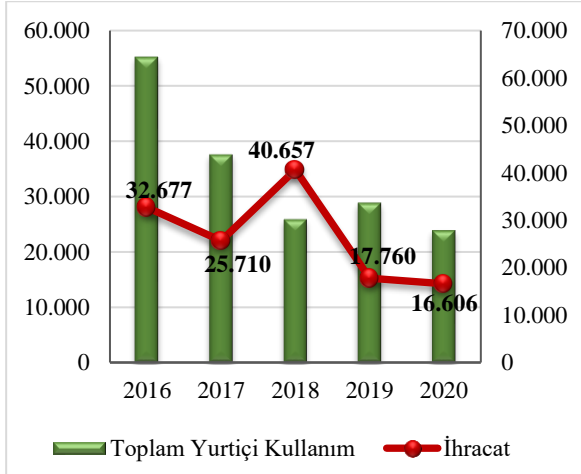
Tablo 16. Türkiye Yağsız Süt Tozu Arz ve Kullanımı (Ton)

	2017	2018	2019	2020	2021/a
ARZ					
Üretim	87.732	63.237	66.513	69.470	65.234
İthalat	180	94	71	127	130
Toplam Arz	87.912	63.331	66.584	69.597	65.364
KULLANIM					
Toplam Yurtiçi Kullanım	55.235	37.621	25.927	28.940	23.986
İhracat	32.677	25.710	40.657	17.760	16.606
Toplam kullanım	87.912	63.331	66.584	46.700	40.592

Kaynak: TÜİK, TEPGE Hesapları a/Tahmin (TEPGE Hesapları), 2021

Şekil 19. Türkiye Yağsız Süt Tozu Arzı (Ton)

Şekil 20. Türkiye Yağsız Süt Tozu Kullanımı (Ton)

Yoğurt, Ayrar, Kefir

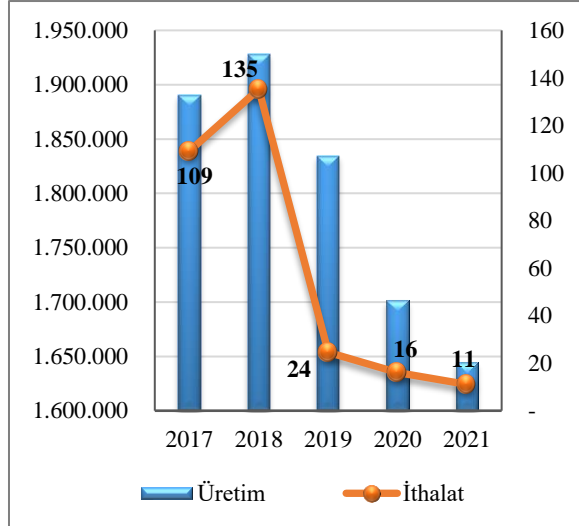
Probiyotik bir ürün olan yoğurt; inek, koyun, keçi ve manda sütü veya karışımlarının pastörize edilmesi veya pastörize sütün, gerektiğinde süt tozu ilavesiyle homojenize edilip veya edilmeden Lactobacillus bulgaricus ve Streptococcus thermophilus bakterilerinin laktik asit fermentasyonu ile meydana gelen fermente bir süt ürünüdür (USK, 2020). Türkiye yoğurt, ayran, kefir toplam üretim miktarları 2020 yılında bir önceki yıla göre %7,2 oranında azalarak 1,70

milyon ton olmuştur. Dış ticaretine bakıldığında ise yoğurt, ayran, kefir toplam ihracatında 2020 yılında bir önceki yıla göre %13,9 oranında azalış gözlenerek ihracat miktarı 5,9 bin ton olarak hesaplanmıştır. Bu üç süt ürünüde en fazla ihracat yapılan en önemli ülkeler ise sırasıyla Suudi Arabistan (%14,1), Gürcistan (%20,6) ve Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) (%14,6) şeklindedir (Ek Tablo 21).

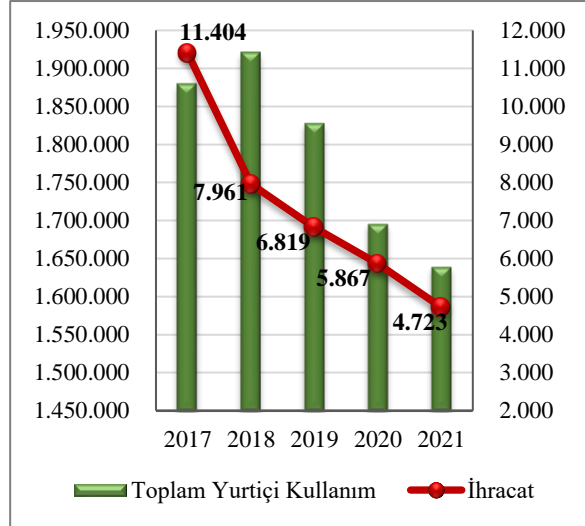
Tablo 17. Türkiye Yoğurt, Ayran Kefir Arz ve Kullanımı (Ton)

	2017	2018	2019	2020	2021/a
ARZ					
Üretim	1.890.490	1.928.445	1.834.373	1.701.607	1.644.273
İthalat	109	135	24	16	11
Toplam Arz	1.890.599	1.928.580	1.834.397	1.701.623	1.644.285
KULLANIM					
Toplam Yurtiçi Kullanım	1.879.196	1.920.620	1.827.579	1.695.756	1.639.561
İhracat	11.404	7.961	6.819	5.867	4.723
Toplam kullanım	1.890.599	1.928.580	1.834.397	1.701.623	1.644.285

Kaynak: TÜİK, TEPGE Hesapları a/Tahmin (TEPGE Hesapları), 2021

Şekil 21. Türkiye Toplam Yoğurt, Ayran, Kefir Arzı (Ton)

Şekil 22. Türkiye Toplam Yoğurt, Ayran, Kefir Kullanımı (Ton)

Tereyağı

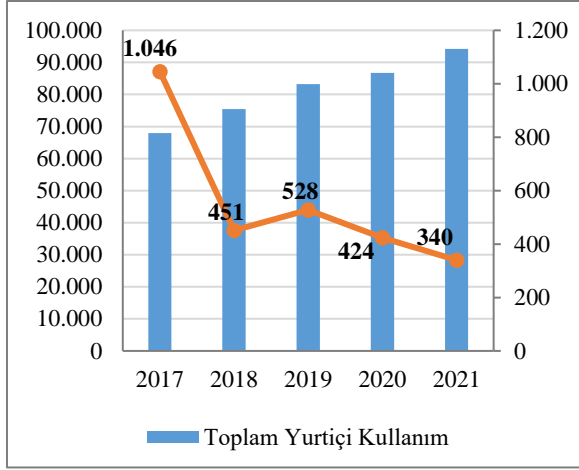
Tereyağı üretimi, TÜİK verilerine göre 2020 yılında %6,73 oranında artış göstererek 78,6 bin ton olarak hesaplanmıştır. Süt ve süt ürünlerinde 2020 yılı için en önemli ithalat kalemlerini tereyağı ve peynir grubu ürünler oluşturmuştur. 2020 yılı tereyağı ithalatında 2019 yılına göre %15,8 oranında azalış

yaşanarak 8,2 bin ton ithalat miktarı hesaplanmıştır (Tablo 18). 2020 yılı ihracatı ise bir önceki yıla göre %19,7 oranında artarak 424 ton olarak gerçekleşmiştir. İhracatta önemli olan ülkeler ise sırasıyla KKTC (%25,4), Suudi Arabistan (%17,8) ve BAE (%8,3) olmuştur (Ek Tablo 17).

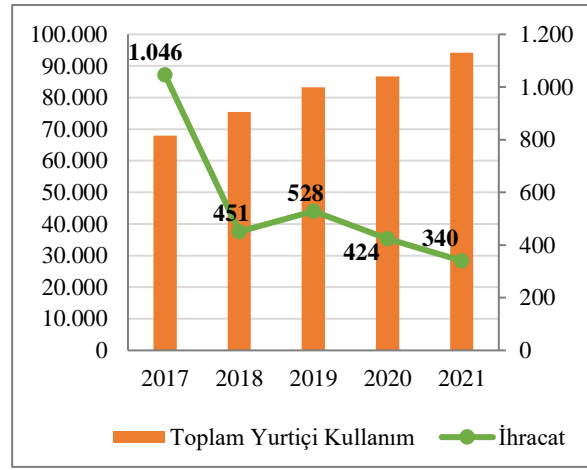
Tablo 18. Türkiye Tereyağı Arz ve Kullanımı (Ton)

	2017	2018	2019	2020	2021/a
ARZ					
Üretim	59.449	65.856	73.656	78.610	86.314
İthalat	9.572	10.065	10.131	8.528	8.247
Toplam Arz	69.021	75.921	83.787	87.138	94.560
KULLANIM					
Toplam Yurtiçi Kullanım	67.975	75.470	83.259	86.714	94.220
İhracat	1.046	451	528	424	340
Toplam kullanım	69.021	75.921	83.787	87.138	94.560

Kaynak: TÜİK, TEPGE Hesapları a/Tahmin (TEPGE Hesapları), 2021

Şekil 23. Türkiye Toplam Tereyağı Arzı (Ton)

Şekil 24. Türkiye Toplam Tereyağı Kullanımı (Ton)

Süt ve süt ürünlerindeki artış üreticinin eline geçen çiğ süt fiyatları ile karşılaştırıldığında artış oranının hemen hemen paralel seyrettiği görülmektedir. Tek istisna ise tereyağında görülmektedir. Son dönemlerde tereyağı talebinin artması, tüketimin artış göstermesi, özellikle sağlık açısından tereyağının margarine göre daha faydalı olduğunun basın organlarında ifade edilmesi ve maliyet unsurlarından özellikle enerji ve işçiliğin pahalı olması fiyatların artmasındaki en

önemli sebepler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanında çiğ süt fiyatlarındaki artışla birlikte son dönemlerde sanayicinin işleyecek süt bulmakta sıkıntı çekmesi tereyağı fiyatlarının artmasındaki diğer önemli bir sebep olarak gösterilmektedir. 2020 yılı ocak ayında 59,3 TL/kg olan tereyağı fiyatı Aralık ayında %3,3 artış oranıyla 61,3 TL/kg'ye yükselerek yıl ortalama fiyatı 60,3 TL/kg olmuştur.

TÜRKİYE'DE TAHMİN: 2021

2021 yılında ve devamında da oluşan algı ile ambalajlı süt ürünlerine olan talebin artması ve kayıt dışı süt satışına olan talebin azalması beklenmektedir. Türkiye'de süt ürünleri sanayi tesislerinin kapasite kullanım oranı yaklaşık %70 olup, gelen talep doğrultusunda kapasite artırma yoluna gidilebilir. Bu nedenle yaşanan pandemi döneminde özellikle süt ürünleri açısından stok yapılmasına gerek kalmamaktadır. Ticaret Bakanlığı ile Tarım ve Orman Bakanlığı iş birliğinde yürütülen çalışmalar neticesinde,

Çin'e süt ve süt ürünleri ihracatının önündeki engelin 2020 yılı Mayıs ayında kalkmasının ardından, Türk süt ürünleri ihracatçıları pazara hızlı giriş yaptı. Bu anlaşma neticesinde Türkiye'den 54 işletme Çin'e peynir altı suyu tozu, peynir, süt tozu, krema ve tereyağı ihraç edebilecektir. Türkiye'nin üretim potansiyeli ve sanayi altyapısı Çin'e süt ürünleri ihracatı için yeterli durumdadır. 2021 yılı ve sonraki yıllarda bu ürünlerin ihracatında artış olması beklenmektedir.

İçme Sütü

2021 yılında toplam içme sütü üretiminin %1,6 oranında artarak 1,64 milyon ton, ihracatın ise önceki yıllara paralel olarak

%11,6 oranında düşerek 22,6 bin ton olması beklenmektedir.

Peynir

2021 yılında toplam peynir üretiminin %3,9 oranında artarak 797 bin ton, ithalatın %9,6

azalarak 6 bin ton, ihracatın %0,6 artış oranıyla 49,2 bin ton olması beklenmektedir.

Süt Tozu

2021 yılında süt tozu üretiminin %6,1 oranında azalarak 65 bin ton ihracatının %6,5 azalarak 16,6 bin ton ve toplam yurtiçi

kullanımının %17,1 azalarak yaklaşık 24 bin ton olması beklenmektedir.

Yoğurt, Ayran, Kefir

2021 yılında yoğurt, ayran, kefir üretiminin %3,4 azalarak 1,6 milyon ton azalacağı üretimdeki düşüşe bağlı olarak ihracatın da

%19,5 oranında azalarak 4,7 bin ton olması beklenmektedir.

Tereyağı

2021 yılında tereyağı üretiminin %8,7 oranında artarak 94,2 bin ton ihracatın %19,8 azalarak 340 ton ve yurtiçi kullanımının ise

%8,7 oranında artarak 94 bin ton olması beklenmektedir.

KAYNAKÇA

- Anonim, 2018. Türk Gıda Kodeksine Göre Süt ve Süt Ürünleri Tanımları. <https://www.esk.gov.tr/tr/10882/Turk-Gida-Kodeksine-Gore-Sut-ve-Sut-Urunleri-Tanimlari>, Erişim: 24.09.2020
- CLAL, 2020. Dairy products prices. <https://www.clal.it/en/index.php>, Erişim: 20.03.2021
- DAIRYCO, 2020. Dairy Statistics. <http://www.dairyco.net>, Erişim: 18.03.2021
- ESK, 2020. 2019 Sektör Değerlendirme Raporu. Et ve Süt Kurumu Genel Müdürlüğü, Ankara.
- FAO, 2020. Food Outlook- Biannual Report on Global Food Markets COVID-19, Rome.
- OECD, 2020. DAIRY- OECD-FAO Agricultural Outlook 2016-2026. <http://stats.oecd.org/viewhtml.aspx?>, Erişim: 02.03.2021
- OECD/FAO, 2020. Dairy and Dairy Products, OECD-FAO Agricultural Outlook 2019-2028, Rome.
- TÜİK, 2020. Hayvancılık İstatistikleri, Süt ve Süt Ürünleri Verileri. http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1002, Erişim: 23.03.2021
- TÜRKİYEMBİR, 2020. Yem İstatistikleri. <http://www.yem.org.tr>, Erişim: 01.03.2021
- USDA, 2020. Milk and Milk Product Statistics. <https://apps.fas.usda.gov/psdonline/app/index.html#/app/advQuery>, Erişim: 01.03.2021
- USK, 2020. 2019 Süt Raporu, Dünya ve Türkiye’de Süt Sektörü İstatistikleri. Ulusal Süt Konseyi, Ankara.

EK TABLOLAR

Ek Tablo 1. Ülkelere Göre Süt Üretimi: 2016-2020 (Bin Ton)

Dünya süt ihracatı	2016	2017	2018	2019	2020
Hindistan	162.964	169.320	173.769	180.881	188.131
AB 28	163.255	163.584	166.973	167.436	168.694
ABD	96.343	97.749	98.443	99.164	99.864
Pakistan	53.000	53.700	56.411	57.736	58.913
Çin	40.001	39.500	43.479	44.234	44.974
Brezilya	27.651	29.089	29.684	30.278	30.918
Rusya	30.759	30.504	30.510	30.561	30.592
Y. Zelanda	21.512	21.454	21.798	22.177	22.523
Türkiye	18.489	20.700	22.121	22.960	-
Meksika	12.133	12.195	12.290	12.383	12.474
Ukrayna	10.407	10.334	10.479	10.633	10.781
Arjantin	9.711	9.900	10.097	10.284	10.484
Avusturya	9.279	9.444	9.538	9.609	9.660
Kolombiya	7.000	7.100	7.294	7.412	7.500
İran	6.440	6.530	6.599	6.671	6.744
Kazakistan	5.170	5.150	5.311	5.435	5.546
Etiyopya	3.600	3.558	3.724	3.901	4.087
İsviçre	4.077	4.066	4.055	4.044	4.034
G. Afrika	3.180	3.280	3.326	3.366	3.411
Suudi Arabistan	2.410	2.450	2.502	2.553	2.608
Şili	2.001	2.075	2.123	2.179	2.218
Kore	2.070	2.126	2.106	2.125	2.142
Norveç	1.629	1.630	1.631	1.631	1.633
İsrail	1.584	1.590	1.603	1.619	1.629
Endonezya	1.230	1.250	1.318	1.385	1.435
Tayland	1.080	1.110	1.127	1.144	1.157
Vietnam	620	640	652	679	706
Nijerya	576	572	599	617	626
Paraguay	533	536	563	585	606
Malezya	86	87	93	98	101
Filipinler	21	22	23	23	24
Diğer	118.550	112.064	113.733	115.512	140.742
Dünya	817.362	823.309	843.974	859.319	874.957

Kaynak: OECD, 2021

Ek Tablo 2. Dünya İçme Sütü Üretimi 2016-2020 (Bin Ton)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
Hindistan	108.716	113.011	117.904	123.447	129.074
Pakistan	44.498	45.082	45.683	46.460	47.324
AB-28	46.321	46.276	46.671	46.706	46.553
Çin	28.258	27.630	30.533	31.179	31.791
ABD	23.790	23.414	23.314	23.152	23.045
Brezilya	14.208	15.030	15.430	15.825	16.210
Rusya	15.980	16.104	16.001	15.926	15.830
Ukrayna	7.408	7.254	7.360	7.469	7.578
Kolombiya	5.915	6.009	6.129	6.206	6.274
Kazakistan	4.634	4.623	4.754	4.865	4.982
Japonya	4.270	4.214	4.246	4.253	4.272
Etiyopya	3.213	3.173	3.330	3.497	3.673
Meksika	3.570	3.548	3.516	3.485	3.450
Kanada	2.920	2.883	2.896	2.909	2.922
G.Afrika	2.555	2.663	2.688	2.717	2.748
Avustralya	2.542	2.619	2.665	2.702	2.743
Türkiye	1.434	1.549	1.661	1.535	1.613
Mısır	1.379	1.390	1.470	1.543	1.624
Arjantin	1.564	1.573	1.583	1.594	1.607
Kore	1.384	1.323	1.379	1.377	1.373
Suudi Arabistan	1.072	1.106	1.143	1.180	1.218
Tayland	1.050	1.080	1.100	1.120	1.134
İsviçre	952	949	949	949	949
Endonezya	770	778	783	801	818
Vietnam	620	640	668	695	723
İsrail	660	668	674	680	686
Prag	533	536	563	585	605
İran	455	527	538	550	561
Y.Zelanda	530	535	541	550	554
Şili	506	492	508	524	540
Norveç	471	471	470	469	468
Nijerya	250	250	257	263	270
Malezya	86	87	89	93	96
Filipinler	8	9	9	10	10
Diğer	84.038	79.291	81.304	83.390	85.033
DÜNYA	416.560	416.786	428.809	438.705	448.352

Kaynak: OECD, 2021

Ek Tablo 3. Dünya Peynir Üretimi 2016-2020 (Bin Ton)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
AB-28	10.028	10.256	10.551	10.670	10.780
ABD	5.331	5.357	5.395	5.466	5.517
Brezilya	745	760	778	796	814
Türkiye	657	690	756	700	767
Mısır	642	643	684	687	694
Rusya	630	640	649	658	670
Arjantin	552	523	536	549	562
Kanada	455	470	470	473	475
Y. Zelanda	380	391	399	409	417
Meksika	374	379	384	389	394
Avustralya	344	355	352	361	369
İran	296	297	301	302	307
Çin	251	249	276	282	288
Suudi Arabistan	198	199	205	210	213
İsviçre	185	187	180	174	167
Ukrayna	128	129	130	131	131
İsrail	124	124	125	127	127
Şili	92	97	100	102	105
Norveç	94	93	93	93	93
Kolombiya	59	59	62	63	64
Japonya	47	48	47	48	49
G.Afrika	44	43	45	44	45
Kazakistan	26	26	30	32	32
Kore	29	29	29	29	29
Nijerya	11	11	11	12	12
Etiyopya	6	6	6	7	7
Hindistan	3	4	4	4	4
Tayland	5	5	4	4	4
Filipinler	2	2	2	2	2
Diğer	1.142	1.111	1.107	1.204	1.185
DÜNYA	22.880	23.180	23.713	24.025	24.324

Kaynak: OECD, 2021

Ek Tablo 4. Dünya Yağsız Süt Tozu Üretimi 2016-2020 (Bin Ton)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
AB-28	1.561	1.492	1.533	1.532	1.540
ABD	1.053	1.066	1.082	1.099	1.117
Y. Zelanda	533	517	546	555	557
Hindistan	218	230	231	242	248
Avustralya	217	230	225	229	233
Brezilya	153	157	160	162	165
Ukrayna	110	114	113	122	122
Kanada	100	114	130	125	122
Japonya	123	121	124	123	120
Meksika	42	45	47	47	48
Arjantin	37	35	37	38	38
Çin	40	35	37	35	34
Şili	27	29	30	33	34
İsviçre	27	25	26	27	27
Diğer	262	272	272	297	302
DÜNYA	4.502	4.482	4.595	4.665	4.707

Kaynak: OECD, 2021

Ek Tablo 5. Dünya Yağlı Süt Tozu Üretimi 2016-2020 (Bin Ton)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
Çin	1.375	1.400	1.529	1.544	1.559
Y.Zelanda	1.369	1.365	1.349	1.357	1.376
AB-28	730	721	730	750	757
Brezilya	545	585	609	631	654
Arjantin	146	234	242	250	260
Meksika	217	226	228	230	234
Endonezya	75	77	73	80	85
Şili	64	68	68	70	69
Avustralya	53	53	56	55	54
Kolombiya	41	41	47	50	51
ABD	45	46	43	42	41
Rusya	22	39	39	40	41
Kazakistan	15	15	15	16	16
İsviçre	14	14	15	15	16
G.Afrika	15	15	15	15	16
Japonya	10	9	11	10	11
Diğer	464	460	455	478	488
DÜNYA	5.201	5.367	5.524	5.635	5.729

Kaynak: OECD, 2021

Ek Tablo 6. Dünya Tereyağı Üretimi 2016-2020 (Bin Ton)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
Hindistan	4.162	4.320	4.482	4.610	4.743
AB-28	2.380	2.314	2.380	2.395	2.420
Pakistan	730	740	836	881	907
ABD	834	840	851	865	875
Y.Zelanda	633	598	597	605	616
Rusya	312	320	320	321	321
İran	212	212	216	218	220
Meksika	203	204	206	209	210
Mısır	123	124	125	126	126
Avustralya	101	106	121	124	125
Ukrayna	103	107	109	111	113
Çin	98	99	108	110	111
Kanada	93	100	110	108	105
Brezilya	99	101	101	103	104
Japonya	64	58	62	60	61
Türkiye	58	59	66	74	78
İsviçre	48	45	45	45	46
Arjantin	36	33	35	38	40
Şili	23	24	25	25	26
Kolombiya	21	21	22	22	23
Etiyopya	18	18	18	18	19
Norveç	17	18	18	18	18
Nijerya	13	12	13	14	14
G.Afrika	12	12	12	13	13
Kazakistan	13	13	13	13	13
İsrail	6	6	6	6	6
Diğer	710	710	713	712	711
DÜNYA	11.121	11.214	11.612	11.844	12.061

Kaynak: OECD, 2021

Ek Tablo 7. Dünya Tereyağı İhracatı 2016-2020 (Bin Ton)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
Y.Zelanda	507	479	475	482	493
AB-28	206	182	185	187	195
Avustralya	21	20	33	34	34
ABD	16	20	20	22	23
Ukrayna	12	17	18	19	20
Meksika	15	12	12	12	12
Arjantin	6	7	8	9	10
Malezya	8	9	9	9	9
Hindistan	7	8	9	8	8
Suudi Arabistan	4	4	4	4	4
Şili	4	4	4	4	4
İsviçre	5	3	3	3	3
Diğer	133	133	134	136	136
DÜNYA	944	896	914	929	951

Kaynak: OECD, 2021

Ek Tablo 8. Dünya Peynir İhracatı 2016-2020 (Bin Ton)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
AB-28	800	848	914	956	982
Y.Zelanda	342	352	359	369	377
ABD	286	346	273	268	268
Avustralya	167	165	171	175	178
Suudi Arabistan	131	129	129	129	127
Mısır	68	66	91	85	84
İsviçre	66	66	65	64	63
Türkiye	45	48	51	50	49
İran	48	55	55	52	52
Arjantin	53	40	44	46	48
Rusya	16	10	10	10	10
G.Afrika	10	9	10	9	9
Norveç	12	11	9	8	7
Kanada	13	14	11	10	7
Şili	5	7	7	7	7
Hindistan	6	6	6	6	6
Diğer	380	374	385	394	408
DÜNYA	2.448	2.545	2.589	2.637	2.683

Kaynak: OECD, 2021

Ek Tablo 9. Dünya Yağsız Süt Tozu İhracatı 2016-2020 (Bin Ton)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
AB-28	575	793	743	741	756
ABD	593	595	619	632	651
Y. Zelanda	450	437	465	473	474
Avustralya	153	153	142	143	143
Meksika	20	87	87	87	87
Kanada	24	46	56	45	43
Ukrayna	34	34	31	39	37
Malezya	36	33	33	32	32
İran	12	30	30	30	30
Arjantin	26	24	26	26	26
Türkiye	56	32	26	41	18
İsviçre	14	14	14	14	14
Hindistan	19	9	9	12	12
Suudi Arabistan	11	10	10	10	10
Tayland	8	9	9	9	9
Diğer	169	164	163	184	186
DÜNYA	2.200	2.479	2.477	2.516	2.549

Kaynak: OECD, 2021

Ek Tablo 10. Dünya Yağlı Süt Tozu İhracatı 2016-2020 (Bin Ton)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
Y. Zelanda	1.355	1.351	1.336	1.344	1.363
AB-28	381	362	371	380	381
Arjantin	110	136	142	148	157
Avustralya	60	54	58	58	57
Malezya	22	24	24	24	24
Suudi Arabistan	21	23	23	22	22
Brezilya	15	15	17	18	21
ABD	19	25	22	21	21
Meksika	12	13	12	11	10
Vietnam	9	10	10	10	10
Mısır	5	6	6	6	6
G. Afrika	5	5	5	5	5
Filipinler	27	5	5	5	5
Şili	7	4	4	4	4
Çin	3	3	2	2	2
Diğer	394	380	370	376	375
Dünya	2.444	2.416	2.407	2.435	2.461

Kaynak: OECD, 2021

Ek Tablo 11. Dünya Tereyağı İthalatı 2016-2020 (Bin Ton)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
Diğer	229	214	215	217	221
Rusya	108	110	116	121	126
Çin	82	92	101	104	107
Mısır	58	52	53	54	56
Suudi Arabistan	55	45	46	48	48
İran	47	43	43	44	46
Avustralya	34	36	37	39	41
Filipinler	29	32	33	33	34
ABD	24	35	37	33	33
Meksika	34	30	31	31	32
Endonezya	26	26	26	27	27
Malezya	20	20	20	21	21
Tayland	13	13	13	13	13
AB-28	3	6	12	12	12
Japonya	13	13	11	13	12
Kore	9	9	10	10	11
Vietnam	8	8	8	9	9
Türkiye	14	10	10	9	8
Kazakistan	6	8	7	8	8
Kanada	22	18	7	7	7
Nijerya	6	6	6	6	6
Şili	6	6	6	6	6
G.Afrika	5	6	5	5	5
Hindistan	5	4	3	4	4
Brezilya	4	3	3	3	3
Y.Zelanda	2	2	2	2	2
DÜNYA	861	844	861	876	899

Kaynak: OECD, 2021

Ek Tablo 12. Dünya Peynir İthalatı 2016-2020 (Bin Ton)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
Rusya	212	250	256	264	267
Japonya	246	246	248	248	248
ABD	205	136	180	181	193
Suudi Arabistan	170	175	175	176	178
Meksika	126	132	132	135	135
Çin	97	113	119	128	133
Kore	110	120	120	126	131
Avustralya	112	117	119	120	122
İsviçre	58	60	60	60	61
AB-28	71	50	50	54	60
Şili	34	44	43	44	43
Filipinler	31	33	35	37	38
Brezilya	43	38	36	37	35
Kanada	24	25	27	28	29
Endonezya	24	25	26	27	27
Malezya	21	23	24	24	25
Mısır	32	31	23	24	25
Tayland	15	15	16	17	18
Kazakistan	21	20	16	15	16
Norveç	14	14	15	15	16
G.Afrika	13	13	13	14	13
Ukrayna	7	8	9	9	10
Y.Zelanda	9	9	9	9	9
Türkiye	11	10	9	9	9
İsrail	7	7	8	8	8
Diğer	712	719	709	716	723
DÜNYA	2.425	2.433	2.477	2.525	2.571

Kaynak: OECD, 2021

Ek Tablo 13. Dünya Yağsız Süt Tozu İthalatı 2016-2020 (Bin Ton)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
Meksika	293	312	311	314	315
Çin	184	216	226	245	259
Filipinler	171	174	177	180	183
Endonezya	159	164	168	173	177
Rusya	136	150	165	165	152
Malezya	137	132	133	135	136
Mısır	78	76	79	81	85
Tayland	58	64	64	63	63
Suudi Arabistan	60	57	58	58	59
Nijerya	48	50	51	53	54
Vietnam	41	46	47	49	51
Pakistan	43	45	47	49	50
Japonya	34	37	38	36	38
İran	12	30	30	30	30
İsviçre	25	25	25	25	25
Kazakistan	16	19	20	20	20
Brezilya	20	20	20	20	20
Diğer	731	750	758	760	770
Dünya	2.246	2.368	2.416	2.456	2.488

Kaynak: OECD, 2021

Ek Tablo 14. Dünya Yağlı Süt Tozu İthalatı 2016-2020 (Bin Ton)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
Çin	420	426	448	475	488
Suudi Arabistan	121	109	111	112	114
Nijerya	80	84	88	91	94
Brezilya	126	102	97	93	87
Mısır	45	46	48	49	51
Tayland	47	49	50	50	50
Endonezya	52	49	56	51	49
Rusya	48	50	49	48	46
Malezya	34	37	37	37	37
Filipinler	46	24	25	25	25
Meksika	46	29	28	26	24
Avustralya	21	21	21	20	20
Kolombiya	30	25	21	19	20
ABD	15	19	19	19	19
Vietnam	25	17	18	18	18
Diğer	1.272	1.266	1.293	1.301	1.319
Dünya	2.429	2.354	2.407	2.435	2.461

Kaynak: OECD, 2021

Ek Tablo 15. Türkiye Cins ve Irklara Göre Sağılan Hayvan Sayısı: 2015-2019 (Baş)

	Büyükbaş				Küçükbaş			
	Sığır (Kültür)	Sığır (Melez)	Sığır (Yerli)	Manda	Keçi (Kıl)	Keçi (Tiftik)	Koyun (Yerli)	Koyun (Merinos)
2015	2.500.880	2.314.061	720.833	62.999	4.483.672	94.822	14.348.611	1.014.316
2016	2.542.163	2.235.501	654.051	63.329	4.466.406	88.699	14.160.816	988.598
2017	2.940.907	2.426.764	601.377	69.497	4.877.554	86.027	16.330.147	1.173.267
2018	3.185.959	2.554.947	597.001	75.882	5.234.796	92.370	17.497.602	1.321.682
2019	3.249.002	2.745.243	586.508	79.333	5.378.349	92.737	18.348.724	1.488.261

Kaynak: TÜİK, 2021

Ek Tablo 16. Türkiye Cins ve Irklara Göre Süt Üretimi: 2015-2019 (Ton)

	Büyükbaş				Küçükbaş			
	Sığır (Kültür)	Sığır (Melez)	Sığır (Yerli)	Manda	Keçi (Kıl)	Keçi (Tiftik)	Koyun (Yerli)	Koyun (Merinos)
2015	9.672.573	6.315.366	945.581	62.761	477.824	3.350	1.129.237	47.990
2016	9.825.300	6.101.826	859.137	63.085	476.234	3.167	1.113.469	46.943
2017	11.355.933	6.620.540	785.846	69.401	520.197	3.198	1.288.041	56.738
2018	12.301.080	6.957.715	778.082	75.742	558.418	3.408	1.382.026	64.245
2019	12.544.507	7.473.837	764.031	79.341	573.786	3.423	1.449.351	72.105

Kaynak: TÜİK, 2021

Ek Tablo 17. Türkiye Tereyağı İhracatı: 2016-2020 (KG)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
KKTC	106.227	136.069	181.708	172.350	107.717
Suudi Arabistan	6.574	27.041	42.636	24.445	75.618
BAE	6.102	11.362	23.399	36.143	35.234
Irak	60.445	208.946	70.190	75.542	33.852
Katar	1.380	83.956	333	58.942	33.746
ABD	13.570	18.914	22.985	20.197	27.318
Azerbaycan	9.668	17.060	4.720	5.992	15.413
Gürcistan	15.470	24.267	35.814	28.912	12.230
Afganistan	3.706	5.390	3.763	20.306	11.356
Kuveyt	1.374	2.165	11.280	32.996	10.628
Almanya	189	1.951	-	-	9.848
Libya	746	102	62	7.619	8.033
Singapur	6.497	6.255	4.314	3.705	5.044
Somali	-	2.282	3.907	1.559	5.002
Umman	-	-	-	2.313	4.365
Birleşik Krallık	-	-	-	-	4.268
Bahreyn	749	4.470	274	1.129	3.804
Maldivler	-	2.382	5.492	1.058	2.402
Sierra Leone	-	-	-	-	2.303
Ukrayna	-	-	-	-	2.006
Macaristan	186	56	-	-	1.620
Kuzey Makedonya	-	18.000	20.000	1.620	1.246
Etiyopya	-	-	-	750	1.153
Senegal	547	184	3.989	-	1.060
Lübnan	192	-	-	204	1.011
Hong Kong	504	730	552	1.032	926
Malezya	-	-	-	20	848
Türkmenistan	10.039	9.939	5.048	2.724	816
Mısır	-	25.405	-	-	583
Norveç	-	-	-	-	567
İzmir Serbest Bölgesi	-	100	250	750	550
Kotdivuar	-	-	-	909	504
Kosova	1.259	1.295	628	876	405
Suriye	2.351	2.857	124	174	372
Kongo Demokratik Cumhuriyeti	-	-	-	-	366
Tacikistan	214	26	88	640	300
Nijerya	-	-	-	-	279
Moritanya	-	216	-	120	260
Nijer	-	-	3.655	1.776	243
Özbekistan	-	-	576	2.810	177
Rusya Federasyonu	7.107	426.334	38	526	150
Kanada	-	-	-	4.416	146
Diğer	7.562	7.948	4.792	14.971	296
Genel Toplam	262.658	1.045.702	450.617	527.526	424.065

Kaynak: TÜİK, 2021

Ek Tablo 18. Türkiye Süt Krema İhracatı: 2016-2020 (KG)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
Irak	8.593.447	9.338.085	8.965.776	8.719.962	9.616.269
Libya	4.837.685	3.071.204	24.784.649	19.913.294	8.579.729
KKTC	1.554.425	1.665.891	1.772.125	2.243.971	2.178.166
Azerbaycan	492.756	325.679	564.228	853.919	977.645
Moritanya	671.237	941.341	893.357	592.326	655.872
BAE	20.425	36.601	22.465	68.463	592.101
Suriye	394.388	511.817	563.206	576.820	429.646
Katar	4.456	22.296.284	8.825.367	1.632.207	420.846
Afganistan	55.265	296.250	282.248	327.955	363.703
Gürcistan	208.054	474.606	548.947	570.964	221.152
Türkmenistan	448.430	255.369	222.234	125.846	193.640
Somali	1.387	59.733	109.365	85.968	162.045
Ürdün	28.844	81.461	43.254	112.674	159.907
Filistin Devleti	156.278	206.245	172.907	132.004	136.270
Mauritius	-	-	15.360	96.000	124.476
Kosova	55.472	43.770	64.748	82.888	109.570
Kotdivuar	-	-	-	-	79.705
Seyşeller	2.724	1.200	-	141.896	77.499
İsrail	29.676	144.276	234.231	185.255	75.660
İran	3.285	4.486	1.800	7.839	47.443
Singapur	18.588	112.693	276.038	214.704	43.750
Özbekistan	2.610	-	10.674	38.082	41.441
Lübnan	3.808	72	-	-	38.447
İzmir Serbest Böl.	15.744	58.896	75.528	50.076	26.928
Kuveyt	18.022	34.390	47.046	44.574	23.607
Mısır	6.331	-	5.832	15.672	21.370
Venezuela	-	-	-	-	20.280
Gana	200	-	-	-	16.486
Sierra Leone	-	-	17.220	-	14.354
Kamerun	5.184	-	750	-	14.100
Kazakistan	636	1.819	12.339	18.084	11.998
Suudi Arabistan	9.693	15.934	8.808	17.466	9.102
Umman	2.808	2.492	3.151	3.152	8.716
Rusya Federasyonu	8.676	12.927	1.969	2.826	7.940
Mersin Serbest Böl.	-	40.790	35.102	13.349	7.889
Yemen	11.419	13.739	-	7.723	7.639
Çorlu Avrupa Serbest Böl.	-	-	1.015	6.582	5.542
Hong Kong	-	-	-	-	5.520
Vietnam	14.940	4.794	1.104	-	5.370
Tunus	-	-	2.816	3.440	5.132
Komorlar Birliği	-	-	12.000	20.364	4.320
Bahreyn	10.212	4.588	5.112	4.660	3.752
Gambiya	-	180	-	-	2.040
Bangladeş	-	-	-	-	1.750
Antigua ve Barbuda	-	-	-	-	1.560
Diğer	291.237	325.186	160.409	102.059	7.576
Genel Toplam	17.978.342	40.382.798	48.763.180	37.033.064	25.557.953

Kaynak: TÜİK, 2021

Ek Tablo 19. Türkiye Süt Tozu İhracatı: 2016-2020 (KG)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
Bangladeş	7.731.025	5.068.000	1.650.000	8.615.000	6.328.300
Cezayir	793.200	1.507.000	575.000	3.125.000	3.100.000
Çin	-	-	-	-	2.425.006
Mısır	6.011.575	1.225.000	836.710	3.532.350	1.791.610
Pakistan	7.403.925	2.058.200	2.571.600	3.537.000	1.003.825
Irak	4295754	5.447.046	7.776.780	7.728.061	444.356
Azerbaycan	608.223	395.219	310.274	299.249	429.285
Suriye	4.454.634	3.788.678	3.182.737	3.636.975	340.365
Gürcistan	3.533.112	1.310.147	275.947	604.608	253.451
Türkmenistan	268.019	99.092	80.315	87.600	250.858
Suudi Arabistan	150.536	850.932	2.228.070	2.371.796	188.707
BAE	1.356.737	227.003	357.179	1.024.802	179.399
Özbekistan	231.000	36.300	17.600	386.550	165.036
Afganistan	322.087	175.624	302.352	123.237	109.318
Filipinler	1.248.000	335.825	48.000	692.000	100.000
KKTC	92.672	86.354	89.453	102.843	82.468
Vietnam	-	2.000	25.000	50.000	72.050
Libya	223.000	64.853	224.367	1.175.940	56.588
Rusya Federasyonu	11.236.000	7.519.925	2.004.325	2.000.000	50.006
Yemen	150.000	3.028	-	6.000	50.000
Nijerya	350.000	-	3.381	10.000	44.177
Kuzey Makedonya	27.000	19.000	22.000	22.000	31.425
Portekiz	-	-	-	2.000	29.760
Sudan	54.500	216.275	22500	74.000	26.500
Malezya	859.000	455.300	-	-	25.012
Mersin Serbest Böl.	65.125	128.185	54.800	47.300	24.000
Kuveyt	25098	9.839	42.438	231.166	21.893
Çorlu Avrupa Serbest Böl.	1.800	4.500	7.500	19.500	19.750
Fas	-	-	-	-	14.500
Tacikistan	90.000	26.000	200	6.000	14.000
Yumurtalık Serbest Böl.	-	-	-	2.250	13.850
ABD	-	528	-	2.514	13.298
Kırgızistan	19.000	-	13.040	13.000	11.580
Tunus	42.000	10.000	18.000	302.000	11.000
Lübnan	101	19.668	7.747	100.150	8.847
İran	1.382	4.538	25.353	14.541	5.970
Etiyopya	762	10.425	13.750	11.000	2.324
Bosna-Hersek	-	-	-	-	2.250
Umman	-	700	-	763	1.768
Katar	110	78.955	39.657	11.183	1.626
Kazakistan	461000	98	-	1.904	1.550
Diğer	4271327	1.492.518	2.883.503	686.559	14.421
Genel Toplam	56.377.704	32.676.755	25.709.578	40.656.841	17.760.129

Kaynak: TÜİK, 2021

Ek Tablo 20. Türkiye Peynir İhracatı: 2016-2020 (KG)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
Irak	13.553.823	12.546.350	13.401.792	11.726.463	12.713.155
Suudi Arabistan	13.844.374	14.265.485	12.669.013	14.768.901	11.454.016
BAE	3.228.662	3.405.467	3.820.870	3.985.674	4.965.765
Kuveyt	3.664.521	3.891.712	4.286.316	4.351.336	4.580.491
Ürdün	1.415.619	1.953.108	2.257.486	2.280.985	2.058.379
KKTC	1.646.437	1.763.911	1.841.061	1.910.648	1.532.933
Katar	1.011.264	2.396.492	2.446.193	1.295.189	1.257.776
ABD	770.931	808.270	838.715	893.232	1.123.732
Umman	501.924	534.993	605.749	843.026	1.087.582
Bahreyn	736.548	763.056	816.119	897.832	1.066.410
Almanya	100.728	26.143	182.281	354.587	876.420
Azerbaycan	344.914	398.053	439.331	577.258	834.930
Mersin Serbest Böl.	1.040.798	946.990	908.087	837.098	799.455
İsrail	110.951	562.993	547.938	564.517	724.678
Mısır	227.742	109.566	311.568	376.486	500.248
Libya	386.607	207.230	832.968	452.266	483.201
Tayland	-	79.908	345.518	263.271	452.592
Lübnan	1.651.649	856.535	1.026.546	848.233	309.048
Gürcistan	204.724	247.236	323.727	380.541	229.895
Afganistan	32.870	43.813	55.162	152.362	191.888
Suriye	162.680	626.690	882.839	478.599	185.065
Pakistan	20.235	209.870	394.702	465.328	172.200
Özbekistan	21.459	13.955	83.584	165.326	161.418
Rusya Federasyonu	25.563	159.915	416.422	180.802	144.482
Vietnam	-	15.000	-	62.100	99.260
Türkmenistan	275.896	199.364	94.492	72.080	84.038
Kosova	30.229	37.455	65.128	85.835	74.171
Kanada	-	-	-	13.794	68.575
Somali	2.440	19.097	32.878	26.683	53.626
Hong Kong	6.938	21.145	6.878	21.999	49.582
Kazakistan	1.340	6.077	12.241	33.083	49.295
Singapur	54.857	45.956	40.198	39.432	45.996
Gana	22.396	52.024	41.609	129.311	45.958
Birleşik Krallık	4.444	-	-	-	43.482
Japonya	21.275	23.173	18.581	19.308	40.327
Tanzanya	-	490	28.180	56.985	38.686
Güney Kore	102.285	611.908	310.466	90.213	37.841
Filistin Devleti	57.768	112.747	128.348	28.094	37.630
Kotdivuar	110	-	82	32.144	35.160
Kuzey Makedonya	-	-	67	13.133	31.168
Çin	-	-	-	-	22.555
Kongo Demokratik Cumhuriyeti	3.138	8.268	1.560	9.443	19.693
Yemen	33.210	37.170	-	28.938	18.488
Diğer	296.829	188.134	154.091	220.168	146.344
Genel Toplam	45.618.178	48.195.749	50.668.786	50.032.703	48.947.634

Kaynak: TÜİK, 2021

Ek Tablo 21. Türkiye Yoğurt, Ayran, Kefir İhracatı: 2016-2020 (KG)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
Gürcistan	755.580	1.108.392	1.319.487	1.570.239	1.209.212
BAE	313.536	396.453	706.417	805.202	858.290
Suudi Arabistan	2.561.150	2.714.082	2.846.851	1.893.539	827.130
Libya	458.690	116.019	163.837	399.630	734.318
Irak	1.000.625	998.293	765.916	716.813	643.496
Umman	971	52.478	48.950	205.104	311.292
KKTC	210.777	267.824	233.902	259.248	285.404
İsrail	2.161	7.827	143.494	85.426	261.667
Azerbaycan	77.442	33.581	31.942	44.884	163.437
Katar	98.560	4.728.889	458.178	192.301	134.367
Afganistan	18.750	49.191	-	115.400	126.634
Kuveyt	288.470	306.253	95.867	36.503	109.992
Suriye	2.794	2.676	18.302	14.824	53.522
Türkmenistan	46.931	163.651	108.692	4.979	35.878
Bahreyn	31.256	33.781	39.540	20.584	34.664
Mısır	5	-	5	-	16.846
Mersin Serbest Böl.	11.205	15.353	3.200	22.425	15.000
Maldivler	1.945	12.849	29.560	7.040	9.930
Kuzey Makedonya	-	-	152	7.921	5.272
Seyşeller	-	-	8.161	26.912	4.563
ABD	14.862	2.175	525	3.437	4.097
Almanya	187	-	-	-	3.558
İran	-	-	9.419	-	2.917
Birleşik Krallık	-	-	8.490	5.411	2.787
Yeni Zelanda	-	108	153	90	2.273
Ürdün	15.515	191.894	842.206	377.142	1.860
Danimarka	-	-	-	-	1.470
Hong Kong	-	604	1.260	1.440	1.230
Diğer	305.548	201.233	76.100	2.148	6.042
Genel Toplam	6.216.960	11.403.606	7.960.606	6.818.642	5.867.148

Kaynak: TÜİK, 2021

Ek Tablo 22. Türkiye'de Süt Ürünleri İthalatı (Ton)

	Peynir	Tereyağı	Süt Tozu	Yoğurt, Ayran, Kefir	Peynir Altı Suyu	Dondurma	Toplam
2016	10.442.049	13.517.157	179.577	50.513	868.220	827.158	25.884.674
2017	9.167.494	9.572.260	93.618	109.303	582.082	394.645	19.919.402
2018	8.284.617	10.064.794	121.235	135.270	429.523	346.772	19.382.211
2019	7.073.687	10.131.245	71.488	24.478	140.547	439.065	17.880.510
2020	6.756.207	8.527.603	126.606	15.983	1.197.308	473.131	17.096.838

Kaynak: TÜİK, 2021

Ek Tablo 23. Süt ve Süt Ürünleri Ortalama Tüketici Fiyatları 2016-2020 (TL/Kg)

	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	May.	Haz.	Tem.	Ağu.	Eyl.	Eki.	Kas.	Ara.
Süt												
2016	2,90	2,89	2,88	2,87	2,88	2,88	2,89	2,88	2,88	2,90	2,89	2,93
2017	3,00	3,05	3,06	3,06	3,04	2,98	2,96	3,14	3,19	3,30	3,46	3,47
2018	3,59	3,86	3,95	3,82	3,76	3,75	3,73	3,79	4,20	4,39	4,48	4,50
2019	4,07	4,06	4,06	4,02	4,26	4,45	4,43	4,45	4,43	4,48	4,68	5,07
2020	5,07	5,07	5,06	5,06	5,05	5,03	5,01	5,03	5,06	5,08	5,14	5,20
Yoğurt												
2016	4,21	4,20	4,19	4,15	4,19	4,17	4,17	4,17	4,18	4,18	4,19	4,19
2017	4,32	4,45	4,50	4,45	4,44	4,44	4,48	4,72	4,78	5,07	5,18	5,13
2018	5,13	5,35	5,42	5,37	5,31	5,30	5,27	5,55	6,14	6,22	6,05	6,05
2019	5,40	5,38	5,32	5,33	5,65	5,92	5,98	5,96	5,75	5,73	6,01	6,51
2020	6,46	6,45	6,45	6,41	6,41	6,41	6,37	6,38	6,37	6,38	6,39	6,41
Beyaz Peynir												
2016	19,56	19,57	19,62	19,52	19,64	19,42	19,69	19,78	19,86	19,89	19,73	19,91
2017	19,74	20,13	19,92	20,19	20,16	20,16	20,34	21,13	21,63	22,47	23,65	23,81
2018	22,63	23,07	23,93	24,32	24,03	24,33	24,43	24,69	26,78	27,77	27,70	27,48
2019	23,70	23,35	23,35	23,66	25,09	26,44	27,10	27,32	27,32	27,25	27,74	29,44
2020	30,29	30,59	30,64	30,83	30,91	30,92	30,65	30,73	30,70	30,79	30,59	30,62
Kaşar Peyniri												
2016	24,84	24,61	24,74	24,63	24,62	24,40	24,74	24,58	24,55	24,77	24,79	24,96
2017	25,34	25,68	25,34	25,29	25,10	24,91	25,28	26,42	27,03	28,67	29,80	29,66
2018	28,96	30,42	31,02	30,72	30,25	30,36	30,76	31,34	34,99	36,13	35,82	35,40
2019	32,08	31,66	31,45	32,06	33,80	36,06	36,44	36,35	36,36	36,51	36,78	40,14
2020	40,99	41,08	41,21	41,39	41,64	41,47	41,07	41,46	41,47	41,35	41,21	41,47
Tulum Peyniri												
2016	26,29	26,79	26,45	26,26	26,58	26,13	26,13	26,34	26,58	26,64	26,57	26,67
2017	26,78	26,88	26,94	26,98	27,19	27,05	27,43	28,11	28,66	30,34	31,01	31,62
2018	31,65	32,80	33,47	33,99	34,42	35,30	35,35	36,48	38,05	39,46	39,39	40,20
2019	38,17	38,12	38,27	38,27	38,83	41,29	42,61	43,05	44,37	45,10	45,13	46,99
2020	48,22	48,67	48,87	49,21	49,37	50,60	51,81	53,62	54,15	54,46	54,71	54,74
Tereyağı (Kahvaltılık)												
2016	33,05	33,02	33,30	33,36	33,04	32,93	33,09	33,19	32,96	33,47	33,22	33,91
2017	34,91	37,44	38,11	38,11	37,78	37,36	38,63	40,58	42,56	46,06	48,17	48,37
2018	47,54	50,09	51,10	50,93	50,92	50,74	51,02	51,55	56,27	58,29	58,33	58,10
2019	49,71	49,79	49,70	49,83	52,19	54,82	55,06	55,09	55,19	55,21	55,67	58,62
2020	59,32	59,89	59,88	59,94	59,94	59,60	59,75	60,74	61,00	60,82	61,11	61,30

Kaynak: TÜİK, 2021

TEPGE YAYIN NO: 331
ISBN: 978-605-7599-70-4

© TEPGE
Her Hakkı Saklıdır.

HAZİRAN/2021

İletişim:
Tarım ve Orman Bakanlığı
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı, 06800,
Çankaya/ANKARA

Telefon: 0312 287 5833
Faks: 0312 287 5854

Bu rapor TEPGE'nin izni olmadan kısmen veya tamamen basılamaz, çoğaltılamaz veya elektronik ortama taşınamaz. Raporun bilimsel ve hukukî sorumluluğu yazara aittir.